

ÇEKİN TEYİDİ^(*)

CERTIFICATION OF CHECK

Arş. Gör. Dr. Sinan SARIKAYA^(**)

Öz

Çek kullanımının yaygınlaşabilmesi için, lehtarın çekle yapılmak istenen ödemeye karşı duyduğu güvensizliğin giderilmesi gerekmektedir. Buna karşılık TTK m.784'e göre, çek hakkında kabul işlemi yapılamaz; yapıldığı takdirde, bu kayıt yazılmamış sayılır. Ancak bu kural, çekin ibrazında ödenmeme riskini artırmakta ve ödeme güvenliğini zedelemektedir. Bu nedenle çekin ödenmeme riskini azaltacak veya tamamen bertaraf edecek şekilde muhatabın beyanlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktada, çekin vizesi ve teyidi gibi hukuki müesseseler devreye girmiş ve bu kapsamda farklı çek tipleri icat edilmiştir.

Cenevre Konvansiyonu Ek II m.6 uyarınca taraf devletlere, kabul manasına gelmemek üzere, çekin teyidini düzenleme yetkisi tanınmıştır. Buna karşılık çekin teyidi, Fransa, Amerika ve çok sınırlı da olsa Almanya'nın aksine, İsviçre'yi takip eden Türk hukukunda pozitif normlarla düzenlenmiş değildir.

Teyit beyanı, muhatabı kambiyo ilişkisine dahil etmeyen, bununla beraber onun ödeme garantisini içeren bir borç-

lar hukuku taahhüdüdür. Teyit, çekin karşılığı olduğu ve bu karşılığın hamil lehine, ibraz süresi boyunca bloke edildiği şeklinde anlaşılmalıdır.

Teyitli çekin karşılıksız çıkması halinde meşru hamil, başvuru hakkını, keşideci dahil bütün başvuru borçlularına karşı kullanabileceği gibi; teyit nedeniyle muhatap banka ya da başvurabilecektir.

Çekin teyidi, uygulamada sıkça karşılaşılan bir ihtiyarı kayıttır. Mevzuattaki yeri ve kullanım alanı dikkate alındığında hiç de azımsanamayacak bir ekonomik hacimde işleme konu edilmektedir.

Çalışmamızda merkezi ve yerel yönetimlerin ödeme kabulleri, taşınmaz satış işlemleri gibi pek çok alanda sıklıkla başvurulmuş çekin teyidi kavramı tartışılacak; benzer hukuki kurumlarla karşılaştırması yapılacak, ardından teyitli çekin işleyişi ile hukuki sonuçları irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Çek, Teyit, Teyitli Çek, Karşılıksız Çek, Kabul Yasağı.

^(*) (Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 30.04.2023 / Kabul Tarihi: 06.06.2023).

^(**) Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, (sinan.sarikaya@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0895-0169).
Atıf/Citation: Sarıkaya, Sinan (2023), "Çekin Teyidi", TFM, C: 9, S: 1, s. 37-61.

Abstract

In order for the use of checks to become widespread, the beneficiary's distrust of the payment to be made by check must be eliminated. On the other hand, pursuant to TCC art.784, acceptance cannot be made on a check; if it is made, this entry shall be deemed to be unwritten. However, this rule increases the risk of non-payment of the check upon submission and undermines the security of payment. Therefore, there is a need for declarations of the addressee to reduce or completely eliminate the risk of non-payment of the check. At this point, legal institutions such as visa and certification of the check have come into play and different types of checks have been invented.

Pursuant to Article 6 of Annex II of the Geneva Convention, states parties are authorized to regulate the certification of a check, without implying acceptance. However, unlike France, the United States and, to a very limited extent, Germany, the certification of a check is not regulated by positive norms in Turkish law, which follows Switzerland.

A certification is a commitment under the law of obligations that does not involve the addressee in the bill of exchange relationship, but includes its guarantee of payment. The

certification should be understood to mean that the check has a provision and that this provision is blocked in favor of the bearer during the submission period.

In the event that the check is dishonored, the legitimate bearer may exercise his right of against all debtors, including the drawer, and may also apply to the drawee bank due to the certification.

Certification of a check is a discretionary record that is frequently encountered in practice. Considering its place in the legislation and its area of use, it is subject to a considerable economic volume of transactions.

In our study, the concept of certification of check, which is frequently used in many areas such as payment acceptances of central and local governments and real estate sales transactions, will be discussed; a comparison will be made with similar legal institutions, and then the functioning and legal consequences of the certified check will be examined.

Keywords

Check, Certification, Certified Check, Dishonoured Check, Prohibition of Acceptance.

I. GİRİŞ

Bir kambiyo senedi olarak çek kullanımının yaygınlaşabilmesi için, lehtarın çekle yapılmak istenen ödemeye karşı duyduğu güvensizliğin giderilmesi gerekmektedir. Buna karşılık 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m.784'e göre, çek hakkında kabul işlemi yapılamaz; yapıldığı takdirde, bu kayıt yazılmamış sayılır. Kanun koyucunun çek muhatabı bankanın, kambiyo ilişkisine girmesini kesin olarak engellemesinin¹ bir sonucu olarak, aval ve ciro da yapamayacağı kabul edilmektedir. Ancak bu kural, çekin ibrazında ödenmeme riskini artırmakta ve ödeme güvenliğini zedelemektedir. Bu nedenle çekin ödenmeme riskini azaltacak veya tamamen bertaraf edecek şekilde muhatabın beyanlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktada, çekin vizesi ve teyidi gibi hukuki müesseseler devreye girmiş ve bu kapsamda farklı çek tipleri icat edilmiştir.

Çalışmamızda öncelikle, çekin teyidi kavramı ve hukuki niteliği tartışılacak; benzer hukuki kurumlarla karşılaştırma yapılacak, ardından teyitli çekin işleyişi ile hukuki sonuçları irdelenecektir.

II. ÇEKİN TEYİDİ KAVRAMI

A. NORMATİF TEMELLER

Teyitli çek hukukumuzda doğrudan bir normatif temele sahip değildir². Ancak teyitli çek kavramına değinen bir uluslararası antlaşma bir de TTK hükmü mevcuttur. İlk normatif temel 19.03.1931'de Cenevre'de imzalanan ve 01.01.1934'te yürürlüğe giren Çeklerle Bağlantılı Bazı Hukuki İhtilafların Giderilmesine Dair Konvansiyon (Cenevre Konvansiyonu)³ Ek II m.6'dır. İlgili maddede taraf devletler, kabul sonucunu doğurmamak üzere, teyit (*certification*), vize (*visa*) ve

¹ Bu yasağın temelde çekin "banknot" niteliğini kazanarak Merkez Bankalarının para basma imtiyazlarını fiilen yitirmeleri sonucunu doğuracağı endişesinden kaynaklandığı yönünde bkz. **Abaç**, Sadi (1965), 'Çeklerde Tasdik (Sertifikasyon) ve Karşılığın Bloke Edilmesi', *BATİDER*, S: 1, C: 3, s. 139; **Reisoğlu**, Seza (2011), *Çek Hukuku*, Ankara, Cem, s. 152.

² Bu sebeple Aksoy'un teyitli çekin mevzuatta yer aldığı tespiti ne katılmak mümkün değildir, **Aksoy**, Nazım (2022), 'Karşılıksız Çeklere İlişkin Sigorta Fonunun Oluşturulması Konusunda Öneriler', *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, C: 12, s. 286.

³ Cenevre Konvansiyonu, Türkiye tarafından imzalanmış fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce onaylanıp iç hukuka aktarılmamıştır, bkz. https://treaties.un.org/Pages/LONViewDetails.aspx?src=LON&id=553&chapter=30&clang=_en, s.e.t. 16.04.2023.

tasdik (*confirmation*) gibi beyanların hukuki sonuçlarını düzenleme hususunda yetkili kılınmışlardır. Anılan hükme karşılık gerek 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (eTTK) gerekse de TTK'yi ihdas eden kanun koyucu çekte teyidin hukuki sonuçlarını düzenleme yoluna gitmemiştir⁴. Türk kanun koyucusunun bu yaklaşımı, kıymetli evrak kitabının İsviçre'den alınması ve İsviçre'nin Cenevre Konvansiyonu Ek II m.6 hükmüne dair herhangi bir düzenleme yapmamasından kaynaklanmaktadır. Bunun yerine eTTK m.734/3 ve onu takiben TTK m.822/I-c hükmünde teyide do-
laylı olarak değinen bir tavır benimsenmiştir.

Mevzuata bakıldığında teyitli çek uygulamasına dair izler görmek mümkündür. Örneğin, gümrük işlemlerinden dolayı alınan çeklerin karşılığının bloke edildiğinin muhatap banka tarafından onaylanmış olması aranmaktadır⁵. Özelleştirme ihaleleri nedeniyle teklif sahipleri tarafından verilen “*ilgili bankaca teyidi yapılmış bloke çekler*”in Özelleştirme İdaresi Başkanlığına teminat olarak kabul edileceği düzenlenmektedir⁶. Yine bankacılık mevzuatında “*bloke çek*” gibi özel nitelikli çek düzenleme işlemi karşılığında bankaların ücret tahsil edebileceği hükmü yer almaktadır⁷. Yerel yönetimlere ilişkin mevzuatta, muhasebe birimlerinin çekle yapacakları tahsilatlarda teyitli çek kabul edilmesine ilişkin ayrıntılı hükümler bulunmaktadır⁸. Buna göre il özel idaresi, belediye, bağlı idare ve mahalli idare birliklerinin ödemeleri çekle kabul edebilmeleri için bankalarca bastırılacak çeklerin arkasında matbu olarak bloke şerhine yer verilmiş, bu şerhlerin şube yetkililerince imzalanmış olması ve bloke şerhinde gösterilen tutarın üzerinde keşide edilmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Aynı gereklik, bazı yardımlaşma sandıkları⁹ ve döner sermayeli işletmeler¹⁰ için de aranmaktadır.

⁴ Bu hususun eleştirisi için bkz. **Kendigelen**, Abuzer (2009), ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Çeke İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi’, BATİDER, S: 3, C: 25, s. 65.

⁵ Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği m.15/II.

⁶ Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görev Yönetmeliği m.12/I-t.

⁷ Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Uygulama Talimatı Ek-1, m.3.7.1, www.tcmb.gov.tr, s.e.t. 16.04.2023.

⁸ Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, m.53.

⁹ Ereğli Kömür Havzası Amelebirliği Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği m.82.

¹⁰ Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği m.70.

Tüm bu hükümler çekin ödeneceğine dair güven duygusunun, kesinlik sınırında tesis edilmesinin arandığı kamusal işlemlerde, mevzuatın blokeli çeki tanıdığını göstermektedir. Bir başka deyişle her ne kadar kanun koyucu temel kanunlar olan TTK ve 5941 sayılı Çek Kanunu’nda (ÇekK) teyitli çekin hüküm ve sonuçlarına ilişkin doğrudan bir düzenlemeye gitmemişse de uygulamanın getirdiği ihtiyaçlar mevzuata yansımış ve pek çok alanda teyitli çek ile ödeme yapılmasına ilişkin hüküm ihdas edilmiştir.

B. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ÇEKİN TEYİDİ

1. Fransız Hukuku

Fransız hukukunda teyitli çek (*chèque certifié*) ilk olarak, Cenevre Konvansiyonu Ek II m.6’da verilen yetkiye dayanılarak çıkarılan 28.02.1941 tarihli Çeklerin Sertifikasyonuna Dair Kanun’la düzenlenmiştir. Bu kanun daha sonradan yürürlükten kalkmıştır. Mevcut durumda teyitli çekler, Code Monétaire et Financier (Para ve Finans Kanunu) art. L131-14’te benzer şekilde hüküm altına alınmıştır. Son düzenlemeye göre, muhatap nezdinde yeterli karşılığı bulunan tüm çekler, keşideci veya hamilin talebi halinde bankaca teyit edilir. Yeni düzenlemenin getirdiği yeniliklerden biri muhatapın -L131-7’nin 3. fıkrasında düzenlenen ve “*banka çekleri*” olarak adlandırılan- bankanın kendi üzerine çektiği çekleri teyit talebini reddedebilmesidir¹¹. Teyitli çekin karşılığı, ibraz süresinin sonuna kadar keşideci lehine olacak şekilde hamil nezdinde bloke kalır.

Görüldüğü üzere muhatap, çek hesabında yeterli karşılık varsa talep edilen teyidi yapmaya mecbur tutulmuştur. Bunun yanında -Türk hukukundaki baskın görüşün aksine- teyit talebinin, keşideci veya hamil tarafından yapılabileceği kabul edilmiştir. Zira Fransız hukukunda, çek keşideci tarafından lehtara teslim edildiği anda karşılığın devrinin de kendiliğinden gerçekleştiği kabul edilir. Böylece, keşideci karşılık üzerinde tasarruf yetkisini yitirir. Çekin tedavüle çıkarıldığı anda, karşılık bulunmuyor ise, hesaba para girdiği anda karşılığın devri yine gerçekleşir. Lehtar çeki devraldığı andan itibaren, keşidecinin muhatap bankaya yönelik mevduat alacağı-

¹¹ **Cabrillac**, Michel (2009), ‘Chèques Affectés d’une Modalité Particulière et Chèques Soumis À Un Statut Spécial’, JurisClasseur Banque - Crédit - Bourse, Fasc. 340, N. 12.

nın, çek bedeli oranında sahibi haline geldiğinden, bu bedeli bloke ettirme talebinde bulunabilir¹².

Öte yandan Para ve Finans Kanunu R131-2'de teyidin şekli konusunda kurallar konmuştur. Buna göre teyidin, çek üzerinde tarih ve muhatabın imzasını içeren bir teyit beyanı ile yapılması, teyit edilen miktarın ve teyit eden şubenin belirtilmesi gerekir. Teyit beyanının, bütün güvenlik önlemlerini içerir şekilde, silinmez damga veya baskı yoluyla yapılması şarttır. Kanun koyucu, anılan şekli unsurlara uymamanın yaptırımını düzenlememiştir. Ancak, bunların ihlalinin teyidin geçersizliği sonucunu doğuracağı savunulmaktadır¹³.

Teyit verilmesiyle banka, nezdindeki karşılığı, 8 günlük ibraz süresi bitimine kadar tutmak zorundadır. Bunun 8 günlük ibraz süresi ile sınırlanmasının nedeni, teyitli çekin banknot gibi tedavül etmesinin önlenmesidir¹⁴. Dolayısıyla, banka bu sürede, aynı keşidecinin önceden düzenlediği diğer çeklerini, bloke tutardan ödemeyi reddetmesi gerekmektedir¹⁵. Bankanın ilgili tutarı bloke etmemesi kusurlu davranıştır ve sorumluluğunu gerektirir¹⁶. Buna karşılık, banka tarafından karşılığı bloke edilmeyen çek ibraz süresinden sonra ibraz edilmiş ve karşılıksız işleme tabi tutulmuşsa; bankanın kusurlu hareketi, hamilin uğradığı zararın sebebinin teşkil etmeyeceğinden, banka ödememeden sorumlu tutulamaz¹⁷.

Fransa'daki tüm bankaların, çek teyit hizmeti vermediği de ifade edilmektedir¹⁸.

2. Alman Hukuku

Almanya'da teyit (*Bestätigung von Schecks*), kural olarak kabul edilmemektedir. Buna karşılık 26.07.1957 tarihli Merkez Bankası Kanunu §23 uyarınca, Alman Merkez Bankası'na (*Deutsche Bun-*

desbank) çekleri teyit etme yetkisi tanınmıştır. Bu hususta ilk şart, karşılığın mevcudiyetidir (§23-I-ilk cümle)¹⁹. Fransız hukukundan farklı olarak, teyidin sadece keşideci tarafından istenebileceği kabul edilmiştir²⁰. Teyit üzerine çekte yazılı meblağ, keşidecinin hesabından çıkarılarak ayrı bir hesapta bloke edilir. Çeki teyit eden Alman Merkez Bankası hem hamile hem de cirantalara karşı teyitli çek (*Bestätigter Scheck*) bedelini ödemekle yükümlü hale gelir. Bu yükümlülük, sekiz günlük ibraz süresi boyunca devam eder (§23-III). Çek ibraz süresi içerisinde ibraz olunmazsa teyit edilmemiş gibi muamele görülür²¹; bloke edilen karşılık yeniden keşidecinin hesabına geçirilir ve onun serbest tasarrufuna açılır. Banka, keşidecinin iflas ettiği savunması ile dahi çek bedelini ödemekten kaçınamaz (§23-II). Çek zamanında ibraz edilmişse, teyitten doğan talep hakkı ibraz süresinin sona ermesinden sonra iki yıllık zamanaşımına tabidir (§23-IV). Kambiyo senetlerine uygulanan yargı yetkisi ve usul kuralları, teyide dayalı taleplerin yargı yoluyla ileri sürülmesinde de *mutatis mutandis* uygulanır (§23-V).

Ticari işlemlerde teyit edilmiş çekler nakit gibi kabul görse bile, halen bir çek olarak kaldıkları; nitekim hukuki açıdan bakıldığında teyit işleminin keşidecinin sorumluluğunu ortadan kaldırmadığı, teyide rağmen çek bedeli ödenmezse hamilin keşideciye başvurabileceği ifade edilmektedir²².

Avusturya'da da teyit yetkisine sadece Merkez Bankası'nın sahibi olduğu ve teyitte hemen hemen aynı kuralların cari olduğu ifade edilmektedir²³.

3. Amerikan Hukuku

Amerikan hukukunda teyitli çek (*certified checks*) kullanımı 19. yüzyılda dahi görülmektedir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla teyitli çek, 1860 yılında Girard

¹² Jeantin, Michel (1995), *Droit Commercial, Instruments de Paiement et de Crédit, Entreprise en Difficulté*, 4. Baskı. Paris, Dalloz, s. 41.

¹³ Cabrillac, N. 14.

¹⁴ Cabrillac, N. 15.

¹⁵ Erem, Faruk & Kalpsüz, Turgut & Çelebican, Gürgân (1974), *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*, 2. Baskı, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, s. 85.

¹⁶ Cabrillac, N. 15.

¹⁷ Cabrillac, N. 15.

¹⁸ <https://www.demarches.interieur.gouv.fr/particuliers/quel-difference-entre-cheque-barre-certifie-cheque-banque>, s.e.t. 01.06.2023.

¹⁹ Teyit beyanının çekin ibraz anında karşılığı olduğu anlamını içereceği yönünde bkz. Krepold, Hans-Michael & Zahrt, Kai, '§8. Bankgeheimnis': Ellenberger, Jürgen & Bunte, Hermann-Josef (Editörler) (2022), *Bankrechts-Handbuch Band I*, 6. Baskı, Münih, C.H. Beck, N. 93.

²⁰ Kalpsüz & Erem & Çelebican, s. 86.

²¹ Häuser, Franz, 'D. Scheckverkehr': Herresthal, Carsten (Editör) (2019), *Münchener Kommentar zum HGB*, 4. Baskı, Münih, C.H. Beck, N. 180.

²² Häuser, N. 179.

²³ Kalpsüz & Erem & Çelebican, s. 87.

Bank ile the Bank of Penn Township arasındaki davaya konu olmuştur²⁴. Yargı kararlarını takip eden 19. yüzyıl doktrini de konuyu incelemeye başlamıştır²⁵.

Kavram normatif düzlemde Uniform Commercial Code²⁶ (UCC) §3-409-d'de tanımlanmıştır: “Teyitli çek, üzerine çekildiği banka tarafından kabul edilmiş bir çeki ifade eder. Kabul, (a) bendinde belirtildiği şekilde veya çekin üzerine çekin teyit edildiğinin yazılması suretiyle yapılabilir. Çek muhatabı, çeki teyit etmek zorunda değildir; teyidin reddi, çekin karşılıksız çıkması değildir.” UCC §3-411-b'ye göre ise, yükümlü banka (çeki teyit etmiş banka), kusuruyla, teyitli çeki ödemeyi reddederse, çek hamili, ödemeden doğan zararını ve masraflarını bankadan isteyebilir.

Amerikan sisteminin, Kıta Avrupası ve dolaşısıyla Türk sisteminden en büyük farkı, çekte teyidin kabul hükmünde olmasıdır. Bilindiği üzere, İsviçre-Türkiye, teyidi açıkça düzenleyen Fransa ve kısıtlı bir alanda da olsa teyidi kabul edip kanunda düzenleyen Almanya'da teyit, kabul anlamına gelmemektedir. Buna karşılık UCC §3-409-d, çeki teyit verilmesinin kabul hükmünde olduğunu açıkça düzenlemiştir. Yani teyitle muhatap, çekin aslı borçlusu haline gelmektedir²⁷. Böylece çekin teyidi sonucu keşideci ve cirantaların başvuru borçlusu olarak sorumlulukları son bulmaktadır²⁸.

²⁴ **Fish**, Asa I. & **Wharton**, Henry (Editörler) (1861), The American Law Register Vol. IX, Philadelphia, Crissy & Markley, Printers, s. 620.

²⁵ Teyitli çekte, çekin kıymetli evrak vasfında olup olmadığı tartışmasını merkeze alarak teyit işleminin keşidecinin sorumluluğuna etkisini değerlendiren bir çalışma için bkz. **Jones**, Francis R. (1892), 'The Liability of the Maker of a Check After Certification', Harvard Law Review, S: 3, C: 6, s. 138 ve devamı (vd.).

²⁶ Tarihesi 1892'ye dayanan yeknesak kurallar, federal kanun niteliğinde olmasa da Amerika'daki tüm eyaletlerin iç hukuklarına aktardığı düzenlemeler olduğundan eyaletler arası ticari iş ve işlemlerde tüm Amerikan mahkemelerince uygulanmaktadır. Bu yönüyle UCC “Amerikan ticaretinin belkemiği” olarak da adlandırılmaktadır. Kıymetli evraka ayrılan 3. madde köklerini 1896'da onaylanan “Negotiable Instrument Law”da bulmaktadır. Anılan metin 1951'de UCC'nin orijinal versiyonu haline getirilmiş; 1990 ve nihayet 2002'de yapılan revizyonlarla bugünkü halini almıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.uniformlaws.org/acts/ucc,s.e.t.01.06.2022>.

²⁷ **Roberts**, Paul C. & **Morris**, William O. (1951), 'The Effect of a Stop Payment Order on a Certified Check', Wyoming Law Journal, S: 4, C: 5, s. 171-172; **İnan**, Nurkut (1981), Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk, Ankara, BTHAE, s. 40.

²⁸ **Tuna**, Ergun & **Göç Gürbüz**, Diğdem (2018), Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, İstanbul, Beta, s. 301.

Muhatap banka yetkilisinin çek üzerine koyacağı imza ile çekin hukuki anlamda kabulü gerçekleşir ve muhatap banka ile alacaklı hamil arasında nispi bir sözleşmesel ilişki kurulmuş olur. Çek karşılığı tutar, banka tarafından keşidecinin hesabından çekilir ve çekin ödenmesi için saklanır²⁹. UCC §4-303/(a)-1 gereği banka çeki teyit ettikten sonra, keşidecinin ödemedem men emri (*stop order*) vermesi mümkün değildir. Ancak çok düşük bir ihtimal olsa da bankaların hatırlı müşterileri tarafından ödeme yapmama konusunda ikna edilebileceği; ödeme yapmayan bankanın dava edilmesi durumunda keşideci müşterisinin çek düzenlenmesinin sebep olan temel ilişkideki defilerini ileri sürebileceği de ifade edilmektedir³⁰.

C. DOKTRİNİN VE YARGITAY'IN KONUYA YAKLAŞIMI

1. Teyide Olumsuz Yaklaşan Görüşler

Erken dönemde *Akıska* ve *Zeki* tarafından muhatapın çeki teyidinin, kabul hükmünde olması sebebiyle herhangi bir hukuki bir sonuç doğurmayacağı ileri sürülmüştür³¹.

Karayalçın'a göre, kabul ve teyit beyanlarının aynı iktisadî neticeyi meydana getirdikleri bir gerçektir. Cenevre Konvansiyonu Ek II m.6'da âkit devletlere teyidi düzenleme yetkisi verilmesine rağmen, Türk kanun koyucusunun bu yetkiyi kullanmaması sertifikasyon (teyit) usulünün kanunen kabul edilmediğini göstermektedir. Kanunla açıkça tanınuncaya kadar, bankalar arasında varılacak bir Gentlemen's Agreement ile bu usulün uygulanması ihtilafları önlemesi bakımından tavsiye edilebilir³².

²⁹ Blocking Payment on a Certified, Cashier's, or Bank Check (1974), Michigan Law Review, S: 2, C: 73, s. 425.

³⁰ Blocking Payment on a Certified, Cashier's, or Bank Check (1974), Michigan Law Review, S: 2, C: 73, s. 427. Ödemeden men emrinin etkilerini hamilin veya keşidecinin teyit talep ettiği ihtimaller arasında ayırma giderek açıklayan; hamilin talebi üzerine teyit verildiği hallerde hamil ile banka arasında ayrı bir sözleşme kurulacağı için bankanın keşidecinin verdiği ödemedem men talimatı üzerine ödeme yapmamasının mümkün olmadığını aktaran bir çalışma için bkz. **Roberts & Morris**, s. 174 vd.

³¹ **Akıska**, Adnan (1954), Çek, Ankara, Doğan Kardeş, s. 37; **Zeki**, Namik (1934), Senedatı Ticariye, İstanbul, Türkiye Matbaası, s. 247-248.

³² **Karayalçın**, Yaşar (1964), Ticaret Hukuku Dersleri II Ticari Senetler, 3. Baskı, Ankara, BTHAE, s. 214.

Kınacıoğlu teyidin kanunen düzenlenmemesi karşısında, muhatabın çekin üzerine yazacağı teyit şerhi ve benzeri kayıtlarla hamile karşı herhangi bir yükümlülük yüklenemeyeceği kanaatindedir. Zira teyit, çekin kabulüne eş bir sonuç doğurmakla, kanuna karşı hile teşkil etmektedir³³. *Can ve Tuna/Göç Gürbüz* de benzer gerekçelerle aynı kanaati paylaşmaktadır³⁴.

Poroy/Tekinalp, Türk hukukunda teyidin bir çek kurumu olarak değil de bir borçlar hukuku tahhüdü şeklinde yapılabileceğini; bankanın çeki, çekin üzerinde veya ayrı bir kağıtta teyit etmesinin, ibrazında çeki ödeyeceği (teyit) veya karşılığın teyit tarihinde bulunduğu (vize) anlamına gelebileceğini; önemli olanın somut olayda teyidin lafzı olduğunu; çekin bloke edilmesinin ise hukuken yorumu gerektireceğini; zira hesaba konulan blokajın hukuken anlam taşımayacağını; Türk hukukunda hesabın bankaca bloke edilmesi diye bir kurumun olmadığını; böyle bir blokaj olsa dahi, üçüncü kişilere ileri sürülemeyeceğini; bu bağlamda, haciz veya tedbir kararlarının bloke para üzerinde de uygulanabileceğini; bankanın parayı başka birisinin veya adı değişik bir hesaba aktarmasının ise çoğu kez muvazaa olduğunu belirtmektedir³⁵.

Domaniç teyit uygulamasının, kabul müessesesinin yasaklanmasına karşı kanuni bir hile oluşturduğunu; çekin poliçe gibi kredi aracı olmasına olanak sağladığını; kredi aracı olarak kullanılmasa da, bu sefer teyit ile paranın bloke edilmesinin ise paranın fiilen ödenmesinden farkı kalmadığını; paranın bir yerden başka yere gönderilmesi avantajının ise PTT, banka havalesi gibi başka pek çok vasıtalarla mümkün olması karşısında önemsizleştiğini; tüm bunlar karşısında kanun nazarında ne olduğu belirsiz ve hatta kanuna karşı hile teşkil edebilecek, yararı şüpheli bu müesseseye ihtiyaç olmadığını savunmaktadır³⁶.

³³ **Kınacıoğlu**, Naci (1999), *Kıymetli Evrak Hukuku*, 5. Baskı, Ankara, Nobel, s. 276.

³⁴ **Can**, Mertol (1998), 'Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukukî Durumu', *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S: 1-2, C: 2, s. 75 vd.; **Tuna & Göç Gürbüz**, s. 302.

³⁵ **Poroy**, Reha & **Tekinalp**, Ünal (2018), *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, 22. Baskı, İstanbul, Vedat, N. 469.

³⁶ **Domaniç**, Hayri (1990), *TTK Şerhi IV* (TTK m.557-772), *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul, Temel, s. 586-587.

2. Teyide Olumlu Yaklaşan Görüşler

Bozer/Göle, teyitli çek düzenlenmesine imkân veren maddenin keşidecinin ibraz süresi içinde çekten hiçbir şekilde cayamayacağını öngören TTK m.799/I olduğunu; ayrıca, süresi içinde ibraz olunan ve karşılığı bulunan bir çekin muhatap bankaca ödenmesinin zimnen zorunlu olduğunu öngören ÇekK m.3/VII ve m.7/V'in de teyitli çek düzenlemesini desteklediğini ileri sürmektedir³⁷.

İnan'a³⁸ göre Yargıtay kararlarındaki gelişmeler sonucu, Türk doktrinindeki egemen görüş, teyidin geçerli olduğu ve çekteki muhatap-hamil ilişkisinin teyitsiz çekerle göre değişiklik gösterdiği yolundadır. Kanunda teyidi yasaklayan bir hüküm yoktur. Ancak TTK m.1'e göre yargıç, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m.1'de kendisine verilen yetkiyi kullanarak, kıyas yolu ile teyit kurumunu ihdas etmiştir. Ayrıca teyit, bankayı hiçbir şekilde çekin asıl borçlusu yapmamaktadır. Buna karşılık yazar, muhatabın, teyit işlemi ile bir tür başvuru borçlusu niteliği kazandığını kaydetmektedir.

Kalpsüz de ticari hayatı düzenleyen normların sadece yazılı hukuk kuralları olmadığına; teyidin, çekte kabul yasağı olan pek çok memlekette dahi kabul edildiğine ve uygulamada çek kullanılmasını teşvik bakımından teyit müessesesine ihtiyaç bulunmasına dikkat çekerek, Türk hukukunda teyidin mümkün olduğunu savunmuştur³⁹.

Tekil ise konuya farklı bir açıdan yaklaşmaktadır. İsviçre ve Türk kanun koyucusu İsviçre Borçlar Kanunu m.1141/3 ve eTTK m.734/I-3 (TTK m.822/I-c) hükümleri ile çekin; kabul, teyit, tasdik veya vize (*accepté, certifié, confirmé ou visé*) edilip edilemeyeceği ve bu kayıtların ne gibi sonuçlar doğuracağı hususunda ödeme yeri hukukunu belirleyici kılmıştır. İsviçre Borçlar Kanunu m.1104 ve eTTK m.696 (TTK m.784), İsviçre ve Türkiye'de ödenecek çeklerde sadece kabulü yasaklamıştır. Bu nedenle, İsviçre'ye paralel olarak, Türk hukukunda çekin teyidini yasaklayıcı açık bir hüküm bulunmaması karşısında, bu işlemin geçerli olduğu sonucuna ulaşmak gereke-

³⁷ **Bozer**, Ali & **Göle**, Celal (2018), *Kıymetli Evrak Hukuku*, 8. Baskı, Ankara, BTHAE, s. 302.

³⁸ **İnan**, s. 44.

³⁹ **Kalpsüz & Erem & Çelebican**, s. 89.

cektir⁴⁰. *Şimşek* de sözleşme özgürlüğü ve kanunda teyide ilişkin bir yasak bulunmaması sebebiyle teyidi mümkün görmektedir⁴¹.

Kendigelen'e göre ise Türk hukukunda teyitli çeklere bir dönem duyulan şüpheler Yargıtay'ın 1968 tarihli kararı ile tamamen ortadan kalkmış ve teyitli çeklerinde Türk hukukunda geçerli olduğu, Yargıtay'ı takiben doktrin tarafından da neredeyse oybirliği ile kabul edilmiştir⁴².

3. Yargıtay'ın Yaklaşımı

Yargıtay tespit edebildiğimiz kadarıyla ilk olarak 18.11.1968 tarihli kararıyla⁴³, çekte teyidi geçerli saymış; sonraki kararlarıyla da bu hususta bir içtihat hukuku⁴⁴ yaratarak teyidin hukuki sonuçlarını saptamıştır. Aşağıda bu kararlara ayrıntılı şekilde değinilecektir.

D. AMACI VE KULLANIM ALANI

Çekte kabul yasağı TTK m.784'te "*Çek hakkında kabul işlemi yapılamaz. Çek üzerine yapılmış bir kabul kaydı, yazılmamış sayılır.*" denilmek suretiyle açıkça ortaya konulmuştur. Kabul yasağı öngören TTK m.784'e paralel olarak, muhatabın cirosu (TTK m.789/II) ve aval vermesi (TTK m.794/II) de yasaklanmıştır.

Çeklerde kabulün geçerli olmaması ve muhatabın kambiyo ilişkisi nedeniyle hamile karşı herhangi bir sorumluluğu bulunmaması karşısında, borcunu çek ile ödemek isteyen keşideci, çek bedelini tahsil edip edemeyeceğinden kuşku duyan bir lehtarla çekle ödemeyi kabul ettirmekte güçlükle yaşamaktadır. Çünkü lehtar, keşideciden çeki aldığı anda, çekin

karşılığı olup olmadığını bilecek durumda değildir. Özellikle birbirlerini yeterince tanımayan kimseler arasındaki alışverişlerde, teslim edilen mal mukabilinde alınan çekin karşılıksız çıkması ve hamilin, karşılıksız çıkan çekte binaen -kural olarak- muhatap bankaya karşı herhangi bir talep ileri sürememesi, ticari hayatta çek kullanımına şüphe ile yaklaşılmasına sebep olmaktadır⁴⁵. Bu durum, hamilin çekin ödeneceğine ilişkin inancını sarsmaktadır. Anılan problemlerin önüne geçilmesi ve çek kullanımının yaygınlaştırılması için hamilin çekin ödeneceğine ilişkin güven duygusunun artırılması gerekmektedir.

Öyleyse hamilin çekin ödeneceğine yönelik güven duygusunu artırmak üzere, kabul ile aynı sonucu doğurmamak ve bir kambiyo taahhüdü niteliği taşımamak kaydıyla, muhatap tarafından çek üzerine konulan ve çekin ödenmesini temin etmeye yarayan birtakım kayıtların geçerli olduğu sonucuna varılmaktadır⁴⁶. Kanunda açıkça öngörülmemeyen teyitli çek kavramı da varlığını, yukarıda açıklanan ihtiyaca binaen, kabul yasağının dar yorumuna borçludur⁴⁷.

Çekin teyidinden keşideci çıkar sağlamaktadır. Nitekim keşideci çeki teyit ettirirse, bu işlemle banka çeki ödemeyi garanti ettiğinden senedin lehtar tarafından kabulü çok daha kolay olacaktır⁴⁸. Öte yandan teyit ile lehtar ve hamilin de çıkar sağladığı aşıkardır. Nitekim teyit edilen çekte ödenmeme riski ortadan kalkmakta; ticari ilişkide güven tesis edilmektedir.

6728 sayılı Kanun ile ihdas edilen TTK m.780/I-h uyarınca çeklerin karekodlu olarak tedavüle çıkarılmasının zorunlu hale gelmesinde de -tıpkı teyitli çeklerde olduğu gibi- çekte güven duygusunun artırılması saikinin etkili olduğu ifade edilmektedir⁴⁹. Gerçekten de karekod sayesinde ulaşılabilen geçmiş ve mevcut çek bilgileri, çek düzenleme yasağının bulunup bulunmadığı, yetkili temsilci, tedbir kaydı ve iflas kararı olup olmadığı, ödeme performansı ve çek skoru gibi keşideciye ait ayrıntılı bilgiler ile hamil,

⁴⁰ **Tekil**, Müge (1997), Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, Beta, s. 106.

⁴¹ **Şimşek**, Edip (1983), Hukukta ve Cezada Ticarî Senetler, Ankara, Yonca, s. 367.

⁴² **Kendigelen**, Abuzer (2019), Çek Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 462-463. Ayrıca bkz. s. 463, dn. 34'teki yazarlar.

⁴³ Yargıtay (Yarg.) İcra İflas Dairesi (İİD), T: 18.11.1968, E: 1968/11105, K: 19968/10596 (**Ertekin**, Erol & **Karataş**, İzzet (1992), Uygulamada Ticarî Senetler Hukuku, Ankara, Feryal, s. 250-251). Kararın klasik anlamda çek teyidi ile ilgili olmadığı, Türk hukukuna teyit kurumunu getirmedeği görüşü için bkz. **Poroy & Tekinalp**, N. 469.

⁴⁴ Yarg. Ticaret Dairesi (TD.), T: 10.09.1970, E: 1970/2786, K: 1970/3143 (**Ertekin & Karataş**, s. 248).

⁴⁵ **Kalpsüz & Erem & Çelebican**, s. 79.

⁴⁶ **Kendigelen**, Çek, s. 461; **Öztaş**, Fırat (1997), Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Turhan, s. 1125.

⁴⁷ **Akay**, Hasan Onur (2011), 'Teyitli Çek' (Yüksek Lisans), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 55; **Kendigelen**, Çek, s. 194, 461.

⁴⁸ **Tuna & Göç Gürbüz**, s. 301; **Roberts & Morris**, s. 172.

⁴⁹ **Bozer & Göle**, s. 300.

çek ilişkisi hakkında giderek daha fazla bilgi sahibi olmaktadır.

Ancak karekod ile sağlanan bu bilgiler arasında çek karşılığının bulunup bulunmadığı yer almamaktadır; dolayısıyla karekod uygulamasından sonra dahi çekin teyidinde duyulan ihtiyaç devam etmektedir. Ödeme sistemlerinin güvenli şekilde dijitalleşmeye devam edebilmesi ve çekte güven duygusunun daha da artması adına, karekod sistemine teyit işleminin entegre edilmesinde fayda görüyoruz.

Öte yandan teyitli çekin geniş bir uygulama alanı olduğunu ifade etmek gerekir. Vergi daireleri⁵⁰ ve gümrük müdürlüklerinde⁵¹, çekin muhatap banka tarafından teyit edilmiş olması istendiği durumlar mevcuttur⁵². Taşınmaz alım satımlarında tapudaki işlemlerle eş zamanlı ödeme gerçekleştirilebilmek için sıklıkla teyitli çek kullanıldığı görülmekte ve bu durum pek çok yargı kararına konu olmaktadır⁵³. Yine AVM kira sözleşmelerinde de teyitli çek kullanılabilir⁵⁴. Buna karşılık, teyitli (bloke) çek taşınmazların icra yoluyla satışına dair 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK) m.126'nın 7343 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki halinde, satış ihalesine katılma olanağı veren bir teminat türü olarak kabul edilmemektedir⁵⁵.

⁵⁰ Yarg. 11. HD., T: 9.4.2015, E: 2014/15025, K: 2015/4991 (Lexpera) künyeli kararda bu durumun bir örneği görülmektedir.

⁵¹ Yarg. 11. HD., T: 23.1.2014, E: 2012/9888, K: 2014/1409 (Kazancı) künyeli kararda bu durumun bir örneği görülmektedir.

⁵² **Abacı**, s. 142; **Kalpşüz & Erem & Çelebicani**, s. 89; **Pulaşlı**, Hasan (2019), Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Ankara, Adalet, §25, N. 24; **Tuna & Göç Gürbüz**, s. 301.

⁵³ Örnek kabilinden kararlar için bkz. İstanbul BAM, 18. HD., T: 29.12.2020, E: 2018/1730, K: 2020/1963 (Lexpera); Yarg. 11. HD., T: 29.9.2022, E: 2021/2626, K: 2022/6486 (Kazancı); Yarg. 1. HD., T: 21.6.2022, E: 2021/414, K: 2022/5015 (Kazancı); Yarg. 4. HD., T: 21.1.2022, E: 2021/15308, K: 2022/936 (Kazancı); Yarg. 11. HD., T: 14.2.2022, E: 2020/6947, K: 2022/1096 (Kazancı): "Esasen çekin ödeme aracı niteliğinde olması, keza genellikle konut satışları nedeniyle kullanılmakta olan bloke çekin, taşınmazın devrine bağlı olarak satıcıya teslimi gerekmesi..."; Yarg. 19. HD., T: 4.12.2018, E: 2016/17813, K: 2018/6310 (Kazancı): "... taşınmaz satımlarında mutat uygulamanın, alıcının bedeli bloke çek ile ödemesi ve akabinde satıcının tapuda ferağ vermesinin olduğu, aksinin taraflarca kararlaştırılması mümkün olduğu halde sözleşmede bu doğrultuda düzenleme bulunmadığı, ...".

⁵⁴ Yarg. 3. HD., T: 23.6.2020, E: 2020/2182, K: 2020/3324 (Kazancı).

⁵⁵ Yarg. 12. HD., T: 23.11.2015, E: 2015/21987, K: 2015/29044 (Kazancı).

E. İLGİLİ KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

1. Vize ile Karşılaştırılması

Vize kaydı da tıpkı teyit kaydı gibi Türk hukukunda düzenlenmiş değildir. Vizeye ilişkin tek hüküm, TTK m.822/I-c'dir ve çekin vize edilip edilemeyeceğinin, edilirse doğuracağı hükümlerin ödeme yeri kanununa tabi olduğunu göstermektedir.

Çekin vizesi, karşılığının sorulduğu anda mevcut olduğunu gösteren bir kayıttır. Banka, sorgu anında karşılık varsa, keyfiyeti "*karşılığı vardır*" vb. ifadelerle çekin üzerine yazmaktadır. Dolayısıyla çekin vizesi, sorgu anındaki hukuki durumu çek üzerine dercetmeye yönelik olup ödeme noktasında bankaya herhangi bir yükümlülük yüklememektedir. Çekin teyidinde de sorulduğu anda çekin karşılığının mevcut olduğu gösterilmiş olur; ancak teyit beyanı sadece bu manaya gelmez. Bunun ötesinde banka, çekin karşılığının mevcut olduğunu, ibraz süresi boyunca bu karşılığın hamil lehine bloke edildiğini ve çekin ibrazında ödeneceğini taahhüt etmiş olur. Bu açıdan sadece vize kaydının mevcut olması halinde muhatap banka, sorulduğu anda çek karşılığının mevcut olduğunu beyan etmiş olacağından; daha sonra bu karşılığın çekilmesi, haczedilmesi, rehnedilmesi gibi durumlarda dahi hamile karşı herhangi bir sorumluluk altında bulunmayacaktır⁵⁶.

Çek üzerindeki bir beyanın vize mi yoksa teyit kaydına mı vücut vereceği irade yorumu suretiyle tespit edilebilecektir. Bunun için, dürüstlük kuralından kaynaklanan "*güven prensibi*"ne (*Vertrauensprinzip, principe de la confiance*)⁵⁷ başvurulması gerekmektedir⁵⁸. Güven prensibi uyarınca hukuki işlemlerin yorumlanmasında, muhatabın somut olayın şartları çerçevesinde bildiği veya bilmesi beklenen bütün unsurlar değerlendirilerek, o irade beyanına dürüstlük kuralı doğrultusunda vermesi gereken anlam esas alınır. Kısaca, muhatabın beyanı fiilen nasıl anladığına değil, nasıl anlaması gerektiğine bakılır⁵⁹.

⁵⁶ **Eriş**, Gönen (2014), Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak (Poliçe-Bono-Çek-Makbuz Senedi-Varant), 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 772; **Özcan**, 1997, s. 1137 vd.

⁵⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman**, M. Kemal & **Barlas**, Nami (2016), Medeni Hukuk, 22. Baskı, İstanbul, Vedat, N. 666 vd.

⁵⁸ **Akay**, s. 61-62.

⁵⁹ **Oğuzman & Barlas**, N. 667.

Bu kapsamda, bankanın sadece “karşılığı vardır” şeklinde bir beyanda bulunmasının teyit değil; vize olduğu kabul edilmelidir⁶⁰. Nitekim banka, anılan beyanıyla yalnızca, çek karşılığının o tarihte hesapta mevcut olduğunu bildirmektedir. Teyit için ise muhatapın, karşılığı hamil lehine olmak üzere bloke ettiği yönünde bir beyanın bulunması gerekmektedir.

2. Garantili Çek ile Karşılaştırılması

Çekte kabul yasağının yarattığı sakıncaları gidermek adına başvuru yöntemlerinden bir diğeri garantili çektir. Bu çek tipi, Avrupa’da keşideciye çek defteri verilirken ayrıca bir de çek kartı verilmesi ve çek kartının üzerinde kart hamilinin ismi, hesap numarası, imza örneği ve muhatap bankanın ödeme garantisine ilişkin şartların yer alması şeklinde gelişen uygulamayla birleştirilmiş ve *Eurocheque* olarak adlandırılmıştır⁶¹. Türkiye’de ise muhatap bankanın ödeme garantisinin, keşideciye teslim edilen özel çek defterindeki her bir çek yaprağında yazılı olması yönünde bir uygulama gelişmiştir⁶². Ülkemizde garantili çeklere, mavi çek⁶³, prestijli çek, gold çek gibi isimler verilmektedir⁶⁴.

Garantili çeklerde muhatap banka, her bir çek yaprağı için belirli bir meblağı ödemeyi keşideciye çek defterini vermeden önce taahhüt etmektedir. Keşideci, banka tarafından garanti edilen miktarı yazarak çek keşide edebileceği gibi; bunun üzerindeki bir miktarı da yazabilmektedir. Ancak, garanti edilen meblağın üzerindeki kısım bakımından, bankanın ödeme garantisi söz konusu değildir. Garantili çekin nitelik açısından, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) m.129’da düzenlenen üçüncü kişi yararına sözleşme olduğu ifade edilmektedir⁶⁵.

Bankanın, garantili çekte üstlendiği yükümlülük ÇekK m.3/III’te öngörülen ödeme yükümlülüğünden de farklıdır; nitekim ilkinde borcun kaynağı sözleşme iken ikincisinde kanundur⁶⁶. Ancak, ÇekK m.3/III düzenlemesinin garantili çek uygulamasını sona erdirdiği ifade edilmektedir⁶⁷.

Teyitli çekte muhatap banka keşidecinin hesabındaki karşılığı bloke etmekte iken garantili çekte böyle bir durum söz konusu değildir. Zira garantili çeklerde muhatap, belirli bir miktara kadar olan çek bedellerini ödemeyi taahhüt etmekte ve çekin karşılığının bulunup bulunmadığından bağımsız olarak bu taahhüdü vermektedir.

Garantili çek ve teyitli çek arasındaki bir diğer fark muhatap bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktar konusunda kendini göstermektedir. Garantili çeklerde muhatap banka, çek üzerinde yazılı olarak gösterilen miktarı, ödemeyi taahhüt etmekte iken; teyitli çeklerde çek bedelinin -kural olarak- tamamını ödemeyi taahhüt etmektedir. Bu nedendir ki garantili çek düşük meblağlı ödemelerde uygulama alanı bulurken, teyitli çek yüksek meblağlı ödemelerde daha yaygındır⁶⁸.

3. Kefalet ve Garanti Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

Kefalet sözleşmesi TBK m.581’de düzenlenmiş iken; garanti sözleşmesi ve çekte teyit kanunda düzenlenmemiştir.

⁶⁰ Tekil, s. 112; Akay, s. 62; Durgut, Ramazan (2006), ‘Çekte Kabul Yasağı ve Çekin Teyidi’, İstanbul Barosu Dergisi, S: 3, C: 80, s. 993; Kendigelen, Çek, s. 465; Kara, Elif (2018), ‘Teyitli Çek’, Banka ve Finans Hukuku Dergisi, S: 2, C: 7, s. 826; Kaya, Asım (2015), ‘Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları’, Terazi, S: 105, s. 85. Aksi yönde bkz. Bahtiyar, Mehmet & Taşdelen, Nihat & Biçer, Levent & Hamamcıoğlu, Esra (2022), Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Beta, s. 161; Biçer, Levent (2008), ‘Çekte Kabul Yasağı ve Sonuçları’, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 2, s. 129; Tamer, Ahmet (2013), ‘Teyitli (Karşılıklı, Bloke) Çek’, Bankacılar Dergisi, S: 87, s. 4; Tuna & Göç Gürbüz, s. 301.

⁶¹ Geniş bilgi için bkz. Öztan, Fırat (1982), Garantili Çek (Eurocheque), Ankara, Turhan, s. 11 vd; Reisoğlu, s. 159; Poroy & Tekinalp, N. 470. Almanya’da 60’lı yıllarda kullanılmaya başlanan ve Avrupa piyasalarında oldukça rağbet görmüş olan *Eurochequegarantie (EC-Karte)* uygulamasının, alternatif olarak daha güvenli görülen elektronik nakit ödeme sisteminin yaygınlaşması karşısında, 01.01.2002 tarihinden itibaren yürürlükten kalktığı yönünde bkz. Pulaşlı, 2019, §25, N. 5.

⁶² Bilgen, Mahmut (2010), Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek) ve 5941 Sayılı Yeni Çek Kanununun Değerlendirilmesi, Ankara, Adalet, s. 55-56; Kendigelen, Çek, s. 474; Akay, s. 63.

⁶³ Mavi çekin hukuki niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Göle, Celal (1994) “Mavi Çek” ve Benzeri Belgelerin Çek Hükümünde Sayılıp Sayılmayacağı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S: 1, C: 49, s. 236 vd.

⁶⁴ Bilgen, s. 56; Ülgen, Hüseyin & Helvacı, Mehmet & Kaya, Arslan & Nomer Ertan, Füsun (2021), Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 325.

⁶⁵ Öztan, 1997, s. 1394; Bahtiyar & Taşdelen & Biçer & Hamamcıoğlu, s. 162.

⁶⁶ Akay, s. 64.

⁶⁷ Reisoğlu, s. 157.

⁶⁸ Tamer, s. 12; Akay, s. 64-65.

Çekin teyidi, sağladığı teminat işlevi dolayısıyla kefalet sözleşmesine benzetilebilir. Ancak sözleşmeye dayalı bu iki hukuki kurum arasında pek çok farklılık bulunmaktadır. Her şeyden önce kefalet sözleşmesi, kefil ile asıl borcun alacaklısı arasında akdedilir. Oysaki çekin teyidinde ilişkin sözleşme, teminat veren konumundaki muhatap banka ile çek ilişkisinde alacaklı konumundaki hamil arasında değil, borçlu konumdaki keşideci arasında kurulmaktadır⁶⁹.

Bunun yanında, kefalette kural adı kefalet olduğundan asıl borçluya başvurulmadan kefile başvurulamaz (TBK m.585). Çekin teyidinde ise banka, çeki teyit vermekle bir borçlar hukuku taahhüdünde bulunmuş olur. Çekin karşılıksız çıkması halinde hamil, ister başvuru hakkını kullanarak senet borçlularından talepte bulunabilir; isterse de bankadan alacağını tahsil etmeye çalışabilir⁷⁰.

Garanti sözleşmesi, bir kimsenin fer'i olmayan bir mukavele ile başkasına bir teşebbüsün belirli bir sonuca ulaşacağını garanti etmesidir⁷¹. Bu tanıma göre, garanti sözleşmesi asıl borçtan tamamen bağımsız bir sözleşmedir ve bu özelliği ile çekin teyidinde benzemektedir.

Doktrinde teyidin üçüncü kişinin fiilini taahhüt, kefalet ya da garanti benzeri bir işlem olduğu ileri sürülmektedir⁷². Buna karşılık, anılan kurumlar ve bilhassa garanti sözleşmesi ile çekin teyidinde taraf kurguları farklıdır. Garanti sözleşmesi, garanti veren ile alacaklı arasında akdedilir. Çekin teyidinde ise teyit, teminat veren konumundaki muhatap banka ile çek ilişkisinde alacaklı konumundaki hamil arasında değil; borçlu konumundaki keşideci

arasında kurulmakta, hamil bu ilişkiden üçüncü kişi olarak yararlanmaktadır⁷³.

F. HUKUKİ NİTELİĞİ

Konu borçlar hukuku bağlamında ele alındığında teyidin hukuki niteliği, ilk bakışta TBK m.128'de düzenlenen, "*üçüncü kişinin fiilini üstlenme*" olarak düşünülebilir. Nitekim doktrinde teyidin keşidecinin başvurusu üzerine yapılması halinde, söz konusu kaydın TBK m.128 anlamında bir garanti beyanı niteliği taşıyabileceği ifade edilmektedir⁷⁴. Ancak, bu iki kurum birbirinden farklıdır. Bir kere, üçüncü kişinin fiilini üstlenme, üçüncü kişinin fiilini üstlenen ve kendisine bu taahhütte bulunulan arasında yapılan bir sözleşmedir. Fiili taahhüt edilen üçüncü kişi bu sözleşmede taraf değildir⁷⁵. Oysa teyit sözleşmesi banka ile keşideci arasında kurulmaktadır ki bu, üçüncü kişinin fiilini taahhüt sözleşmesinin kurgusuna uymamaktadır. Nitekim -tartışmalı olmakla birlikte- teyit talebini, yalnızca keşidecinin yapabilir. Bunun yanında, çeki teyit eden banka, üçüncü kişiye (hamil) karşı, zarar tazmini ile değil, teyit ettiği çek bedeli ile sorumlu olacaktır.

Hukuki niteliğin saptanmasında bir başka ihtimal, TBK m.129'daki "*üçüncü kişi yararına sözleşme*"dir. Bu sözleşme tipi, üçlü bir ilişki tesis etmektedir. Üçüncü kişi lehine hüküm koyduran taraf vaat ettiren, üçüncü kişiye ifada bulunmayı taahhüt eden taraf vaat eden ve kendisine ifada bulunulacak üçüncü kişi de lehtar olarak adlandırılmaktadır⁷⁶.

Bizim de iştirak ettiğimiz görüşe göre teyit keşideci ve muhatap banka arasında akdedilen bir üçüncü kişi yararına sözleşmeden (TBK m.129) ibarettir⁷⁷. Anılan sözleşmeden, teyit edilen çekin meşru

⁶⁹ Akay, s. 69.

⁷⁰ Akay, s. 69.

⁷¹ Yarg. İBGK, T: 11.06.1969, E: 1969/4, K: 1969/6 (Kazancı).

⁷² Durgut, s. 1002. Kaya ise teyit keşidecinin talebi üzerine yapılmışsa, teyidin TBK m.128 anlamında bir garanti beyanı olduğunu ifade etmektedir, Kaya & Ülgen & Helvacı & Nomer Ertan, s. 323. Banka ile keşideci arasında tam üçüncü kişi yararına ön sözleşme, banka ile hamil arasında ise garanti sözleşmesi bulunduğu yönünde bkz. Kirca, İsmail (2010), 'Teyitli (Blok) Çek - Gayri Nakdi Kredi İlişkisi', Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, C: II, İstanbul, On İki Levha, s. 1237-1238. Ayrıca bkz. Poroy & Tekinalp, N. 469; Kaya, Mustafa İsmail & Tatlı, Burçak (2022), Ticaret Hukuku - II (Kıymetli Evrak Hukuku), 3. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 137.

⁷³ Akay, s. 72; Kendigelen teyidin garanti sözleşmesi olarak nitelendirilmesinin hatalı olduğunu; aksi kabulde, muhatap bankanın bizzat kendi fiiline garanti vermesi sonucunun doğacağını; bu durumun ise garanti sözleşmesinin üçüncü kişinin fiilini taahhüt niteliği ile bağdaşmayacağını kaydetmektedir, Çek, s. 471, dn. 66.

⁷⁴ Kaya & Ülgen & Helvacı & Nomer Ertan, s. 323-324.

⁷⁵ Eren, Fikret (2017), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 1182; Oğuzman, M. Kemal & Öz, M. Turgut (2021), Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2, 16. Baskı, İstanbul, Vedat, N. 1197.

⁷⁶ Eren, s. 1169; Oğuzman & Öz, N. 1251.

⁷⁷ Tamer, s. 6-7; Akay, s. 86.

hamili yararlanmaktadır. Bir diğer ifadeyle, keşideci vaat ettiren; muhatap banka vaat eden ve çekin meşru hamili de lehtardır.

Lehtarın/Hamilin ifayı talep etme hakkı bulunduğundan, üçüncü kişi yararına tam sözleşme bulunmaktadır⁷⁸. *Kanaatimizce* burada teyitli çekin işleyişinden kaynaklı olarak lehtarın/hamilin bankadan ödeme talep etmesi şeklinde bir örf-adet kuralı (TBK m.129/II-ilk cümle) bulunduğu söylenebilir. Teyit kaydının düşülmesi ile lehtar/hamil, üçüncü kişi sıfatıyla, tarafı olmadığı sözleşmeden doğan bir alacak hakkı kazanmaktadır.

Üçüncü kişinin taraf olmadığı sözleşmeden dolayı borç altına girmesi ise söz konusu değildir. Ancak üçüncü kişi yararına sözleşmede üçüncü kişinin bir edimden yararlanması onun bazı mükellefiyetleri yerine getirmesine bağlanabilir. Zira burada üçüncü kişi bir borç altına girmemekte, sadece dilerse kararlaştırılan şartı gerçekleştirerek edimden yararlanma hakkını kazanmaktadır⁷⁹. Teyitli çekte ise üçüncü kişinin -yani hamilin- ifayı talep edebilmesi, ibraz süresinde ibraz şartına bağlıdır.

Öte yandan çekin tedavülü ile, lehtar/hamil değişse dahi, bu durum ifa talebi bakımından sorun yaratmaz. Zira, lehtarın/hamilin üçüncü kişi yararına sözleşmenin kurulduğu anda belirli olması şart değildir; sadece belirlenebilir olması ve en geç ifa zamanında belirlenebilmesi yeter⁸⁰. Çekin hamil tarafından süresinde ibrazı ile lehtar ifa anında belirlenmiş olacaktır.

TBK m.129/II-ikinci cümle uyarınca üçüncü kişinin bildirimine kadar vaat ettirenin yapacağı borcun nitelik ve kapsamını değiştiren her türlü tasarrufun geçerli olması ve üçüncü kişi (lehtar/hamil) için de sonuç doğurması söz konusudur⁸¹. Çek ise kamu güvenini mazhar bir kambiyo senedi olduğun-

dan, tedavüle çıktıktan sonra, hamilin bankaya böyle bir bildirim bulunmasa dahi, keşidecinin teyitten doğan borcun nitelik ve kapsamını değiştirme yahut borcu ortadan kaldırma gibi tasarruflarda bulunması *kanaatimizce* mümkün olmamalıdır.

III. TEYİTLİ ÇEKİN İŞLEYİŞİ

A. ŞEKLİ

1. Teyit Beyanı

Teyit muhatap banka tarafından çekin ön veya arka yüzüne yazılan bir irade beyanı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu beyan, “*Teyit edilmiştir.*”⁸², “*Karşılığı vardır ve bloke edilmiştir.*”, “*Teyitli*”, “*Bloke*”⁸³, “*Karşılığı blokedir.*”⁸⁴, “*Karşılığı mevcuttur.*”⁸⁵, “*Hamil emrine amadedir.*”⁸⁶, “*İşbu çek bedeli hesapta bloke edilmiştir.*”⁸⁷, “*İşbu çekin muhteviyatı olan yalnız ... TL hesapta bloke edilmiştir.*”, “*İşbu çekin natık olduğu meblağ nezdinde mevcut olup bloke edilmiştir.*”⁸⁸, “*Söz konusu meblağ, ibraz süresi boyunca bloke edilmiştir.*”⁸⁹, “*İş bu çek bedeli ... no.lu hesaba bloke edilmiş olup, yazılı talebiniz halinde ödenecektir.*”⁹⁰ gibi ifadelerle yapılmaktadır. Teyit kaydının elle yazılmış veya kaşe ile basılmış olmasının bir önemi bulunmamaktadır⁹¹.

Muhataap banka, TTK'nın öngördüğü zorunlu unsurları taşıyan bir çeki teyit etmelidir⁹². Özellikle bedel kısmının doldurulmuş olması önem taşır. Aksi halde bir açık çeki şerhinde miktar belirtmeksizin te-

⁷⁸ Lehtarın ifayı bizzat istemediği, ona ifada bulunulmasını sadece vaat ettirenin (alacaklının) isteyebildiği sözleşmelere, üçüncü kişi yararına eksik sözleşme; eğer ifayı lehtar da (üçüncü kişi de) vaat edenden (borçludan) isteyebileceksa, böyle sözleşmelere üçüncü kişi yararına tam sözleşme denmektedir, bkz. **Oğuzman & Öz**, N. 1258; **Eren**, s. 1172 vd.

⁷⁹ **Oğuzman & Öz**, N. 1286-1287.

⁸⁰ **Eren**, s. 1170; **Oğuzman & Öz**, N. 1296-1297.

⁸¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Eren**, s. 1179-1180; **Oğuzman & Öz**, N. 1312.

⁸² **Kendigelen**, Abuzer & **Kırca**, İsmail (2022), Kıymetli Evrak Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, On İki Levha, N. 816; **Ayli**, Ali (2019), Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 168.

⁸³ **Eriş**, s. 771.

⁸⁴ **Bozer & Göle**, s. 300.

⁸⁵ **Coşkun**, Mahmut (2022), Kıymetli Evrak Hukuku Bono-Poliçe-Çek, 7. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 585.

⁸⁶ **Kaya & Ülgen & Helvacı & Nomer Ertan**, s. 323.

⁸⁷ Yarg. 11. HD., T: 31.10.2002, E: 2002/8747 K: 2002/9817 (Lexpera).

⁸⁸ Yarg. TD., T: 10.09.1970, E: 1970/2786, K: 1970/3143 (**Ertekin & Karataş**, s. 248); **Tamer**, s. 4.

⁸⁹ **Tekil**, s. 107.

⁹⁰ Yarg. 7. CD., T: 28.1.2014, E: 2013/11794, K: 2014/4515 (Kazancı).

⁹¹ **Ayli**, s. 168.

⁹² **Bozer & Göle**, s. 302.

yit eden muhatap, iyi niyetli çek hamillerine karşı sonradan doldurulan çek bedelini ödemek zorunda kalabilir⁹³. Muhatap ayrıca, çeki teyit etmeden önce çek yaprağı üzerinde bulunan keşideci imzası ile hesap kartonundaki imzayı karşılaştırmalı; imzalar tutmuyorsa teyitten kaçınılmalıdır⁹⁴. Öte yandan bir çeke teyit kaydı konulması, o çekten kanunun aradığı tüm şartların bulunduğunu yahut çekin geçerli olduğunu veya çekteki imzanın keşideciye ait olduğunun da banka tarafından garanti edildiğini göstermemektedir⁹⁵.

Öğretide teyit beyanının, teyit edilen miktarın bloke edildiği hususunu da içermesinin gerekip gerekmediği hususunda farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, çekte teyitten söz edilebilmesi için, karşılığı hamil lehine olmak üzere, teyit edilen miktarın başka bir hesaba aktarılarak blokaja alınma iradesinin açıkça ortaya konması gerektiğini savunmaktadır⁹⁶; buna göre salt “*karşılığı mevcuttur*” beyanı teyitli çeke vücut vermeyecektir⁹⁷. Buna karşılık, Yargıtay, yukarıda alıntılanan ilke kararında⁹⁸ ve sonraki kararlarında⁹⁹, “*karşılığı mevcuttur*” ibaresini teyit örneği olarak zikretmiştir. Doktrinde de blokaj iradesini yansıtmayan bu ibareyi teyit kabul eden yazarlar da mevcuttur¹⁰⁰.

Biz de çekin -o anda- karşılığı olduğunu bildiren salt “*karşılığı mevcuttur*” beyanının teyit olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığını ve yorum ilkelerine tabi tutulması sonucu vize kaydı olarak değerlendirilebileceğini düşünüyoruz. “*Teyit edilmiştir*” ibaresinde ise, teyit edilen miktarın aynı za-

manda bloke de edildiği, zımnen kabul edilmelidir. Ancak her somut olayda, bankanın çek üzerine düştüğü ibarenin yorumu TBK m.19’un getirdiği yorum ilkeleri çerçevesinde yapılmalıdır.

Son olarak kısmi teyitin mümkün olduğunu belirtmek gerekir¹⁰¹.

2. Muhatap Banka Yetkililerinin İmzası

a. Prensip

Teyit beyanının muhatap banka açısından bağlayıcılık kazanabilmesi için, banka yetkililerince imza edilmesi şarttır¹⁰². Teyitli çek üzerinde değişiklik yapılması durumunda ise banka yetkilileri bu değişikliği imza etmemişlerse, banka değişikliğin yarattığı yeni durumdan sorumlu tutulamamalıdır¹⁰³.

b. Yetkililere Ait Olmayan İmzaların Akıbeti

Teyit beyanının muhatap bankanın yetkililerine ait olmayan imza içermesi pek çok yargılamaya konu olan bir durumdur.

Bir görüşe göre banka, teyit beyanı yetkili bir memur tarafından verilmediği halde dahi sorumlu tutulmalıdır; nitekim bu bankanın iç işi olarak kabul edilmelidir¹⁰⁴. Diğer bir görüşe¹⁰⁵ göre ise TTK m.818/I-c atfıyla çeklerde de uygulanacak olan TTK m.678 burada devreye girmez. Zira anılan hüküm, hak senet birlikteliğinin bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır ve yetkisiz olduğu halde bir kimsenin temsilcisi sıfatıyla poliçeye (çeki) imzasını koyan kimsenin, poliçeden (çekten) dolayı bizzat sorumlu olacağını belirtmektedir. Bu bağlamda hüküm, kambyo taahhütleri için uygulama kabiliyetini haizdir. Oysa teyit bir kambyo taahhüdü değildir; borçlar hukuku alanında sonuç doğurur.

⁹³ Kendigelen, Çek, s. 467.

⁹⁴ Bozer & Göle, s. 302.

⁹⁵ Reisoğlu, s. 154; aksi yönde bkz. Bozer & Göle, s. 302.

⁹⁶ Kendigelen, Çek, s. 465; Bozer & Göle, s. 301; Karayalçın, s. 85; Tekil, s. 107.

⁹⁷ Tekil, s. 112; Akay, s. 62; Ayli, s. 170; Durgut, s. 993; Kendigelen, Çek, s. 465; Kara, s. 826; Kaya, s. 85; Türcan, Mehmet (2018), ‘Yargıtay Kararları Işığında Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu’ (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 117-118.

⁹⁸ Yarg. TD., T: 10.09.1970, E: 1970/2786, K: 1970/3143 (Ertekin & Karataş, s. 248). Aynı yönde bkz. Şimşek, s. 368.

⁹⁹ Yarg. 11. HD., T: 03.10.2012, E: 2011/8218, K: 2012/14979 (Lexpera).

¹⁰⁰ Pulaşlı, Hasan (2007), Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Adalet, s. 178; Pulaşlı, 2019, §25 N. 12; Biçer, s. 129; Tamer, s. 4; Tuna & Göç Gürbüz, s. 301.

¹⁰¹ Akay, s. 61. Aksi yönde bkz. Tamer, s. 12.

¹⁰² Bozer & Göle, s. 301; Kendigelen, Çek, s. 464; Kınacıoğlu, s. 276; Öztan, 1997, s. 1133; Pulaşlı, 2019, §25 N. 12; Tamer, s. 4; Tekil, s. 112. Çeklerin blokesine ilişkin kayıtların tarihlerinin banka çalışanlarının iş akdinin fesih tarihinden önceye ait bulunan bir olayda Yargıtay, bankayı teyit edilen çek bedelinden sorumlu tutmuştur, Yarg. 19. HD., T: 15.3.2011, E: 2010/9877, K: 2011/3287 (Kazancı).

¹⁰³ Durgut, s. 995; Reisoğlu, s. 154. “Teyitli çekte keşide tarihi değiştirilmişse, bu değişikliğin bankaca onanması gerekir.” Yarg. 11. HD., T: 17.09.1986, E: 3708, K: 4484 (Reisoğlu, s. 154).

¹⁰⁴ Coşkun, s. 585.

¹⁰⁵ Akay, s. 93.

Kanaatimizce de bu durumda TTK m.818/I-c atfıyla çekler için cari olan TTK m.678 uygulanmamalıdır. Anılan hüküm poliçeden (çekten) bizzat sorumlu olma yaptırımını getirmekte; yani kambiyo ilişkisine dair sonuçlar doğurmaktadır. Bu noktada ilk olarak, çekin teyidi bir borçlar hukuku ilişkisi olduğundan muhatap bankanın -TBK m.46/I uyarınca işlemi onaylamayarak- işlemle bağlı olmaktan kurtulabileceği fikri akla gelebilir. Bu halde, hamil, TBK m.47 uyarınca yetkisiz temsilciden zararının giderilmesini istemek durumunda kalacaktır. Ancak TBK m.48'deki "*Ortaklık temsilcileri ile organlarının ve ticari vekillerin yetkisine ilişkin hükümler saklıdır.*" düzenlemesi gereği konunun, banka adına imza koyan kişinin çoğu durumda bir tacir yardımcısı olduğu göz önünde bulundurulurak¹⁰⁶ dikkatle incelenmesi gerekmektedir.

c. Tacir Yardımcılarının İmzası

İmza sahibinin ticari temsilci olduğu durumlarda, bir borçlar hukuku taahhüdü olan teyit işleminin, ticari temsilcinin (örneğin, banka şube müdürlerinin) yetkisi dahilinde olduğu kanaatindeyiz (TBK m.548). Zira kambiyo taahhüdünde bulunmaya dahi yetkili olan ticari temsilci, bir kambiyo taahhüdü niteliğinde olmayan teyit işlemini de yapabilmelidir. Dolayısıyla banka burada yetkisiz temsil hükümlerine dayanamaz (TBK m.549). Temsil yetkisinin konu bakımından -ticari temsilcinin teyit işleminde bulunamayacağı şeklinde- sınırlandırılması da TBK m.549/IV uyarınca iyi niyetli kişilere karşı ileri sürülemez.

Buna karşılık, çek teyidinin, genel yetkili ticari vekilin yapabileceği olağan işlerden olup olmadığı tartışılabilir (TBK m.551). *Kanaatimizce*, çek teyidi bankanın olağan işlerinden sayılmalıdır. Her ne kadar TBK m.551/II'de ticari vekilin kambiyo taahhüdünden bulunamayacağı öngörülmüş olsa da teyit bir kambiyo taahhüdü olmadığından, anılan hüküm vardığımız sonuca engel olmamaktadır. Bu sebeple, genel yetkili ticari vekillerin yaptıkları teyit işlemi, bankalar için bağlayıcı kabul edilmelidir. TTK m.371/VII uyarınca çıkarılan ve usulüne uygun şe-

kilde tescil-ilan edilen bir iç yönerge ile kendilerine teyit verme yetkisi verilmeyen ticari vekiller için ise aksi sonuca varmak gerekir. Nitekim burada sicil olumlu etkisi devreye girecek ve üçüncü kişilerin kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmeyecektir (TTK m.36/III).

d. Özellik Arz Eden Durumlar

TTK m.784 karşısında, çek üzerine konulan kabul kaydının yazılmamış sayılacağı tartışmasıdır. Fakat doktrinde geçersiz bir kabul beyanının tahvil yoluyla borçlar hukuku temelli bir ödeme vadi, garanti borcu veya kefalete dönüştürülmesinin mümkün olup olmadığı tartışılmıştır. Baskın görüş, TTK m.784'teki ifade gereği, çek üzerinde muhatap beyanının yok hükmünde olduğunu; yok sayılan bir hususa ise sonuç bağlamanın mümkün olmadığını ileri sürmektedir¹⁰⁷. Diğer bir görüşe göre ise, geçersiz olan bu kabul beyanı çek hamili lehine bir garanti beyanı olarak nitelendirilebilir. Bu şekilde, kanun koyucunun muhatabın kambiyo ilişkisine dahil olmaması yönündeki iradesi de sakatlanmaz. Ayrıca geçersiz olduğunu bile çek üzerine kabul beyanı koyan bir muhatabın bu beyanına sonuç bağlanmaması TMK m.2 ile bağdaşmaz¹⁰⁸.

Kanaatimizce, çeki konulan kabul kaydının, çekin teyidine tahvil edilmesi mümkün değildir. TTK m.784 de bu kaydı "*yazılmamış*" saydığından, tahvil kurumuna başvurulamazdır. Bunun yanında, teyit beyanının, muhatabın teyit ettiği miktarı bloke ettiği iradesi içermesi de şarttır. Kabul beyanının böyle bir iradeyi içerir şekilde yorumlanması mümkün gözükmemektedir.

Bir adım ileri gidilerek çekin ön yüzünde muhatabın salt imzasının yer alması durumu da tartışılmaktadır. *Öztaş*¹⁰⁹ ve *Akay*¹¹⁰ göre bu imza, teyit olarak yorumlanabilir. Zira sadece imza atılması, bir

¹⁰⁶ İyi niyetli kişilerin bankaya duydukları güveni göz önüne alan Yargıtay "*imzayı koyan memurun yetkisine matuf itiraz bir itibar müessesesi olan bankanın iç muamele ve münasebetlerine taallük edip iyi niyetli üçüncü şahısları etkilemez.*" demek suretiyle, bankaların yetkisiz temsil hükümlerine başvuramayacakları yorumunda bulunmuştur. Yarg. İD., T: 18.11.1968, E: 1968/11105, K: 19968/10596 (*Ertekin & Karataş*, s. 250-251).

¹⁰⁷ *Domaniç*, s. 571; *Durgut*, s. 992; *Öztaş*, 1997, s. 1127; *Tuna & Göç Gürbüz*, s. 272; *Biçer*, s. 124; *Kaya*, s. 83; *Çimen*, Murat (2006), 'Çekte Kabul ve Teyit', Bursa Barosu Dergisi, S: 81, C: 30, s. 48. "*Muhatapça çek üzerine yazılan kabul şerhi, mücerret bir borç vaadi dahi sayılmaz*", bkz. *Kınacıoğlu*, s. 275.

¹⁰⁸ *Kendigelen*, Çek, s. 195.

¹⁰⁹ *Öztaş*, 1997, s. 1326.

¹¹⁰ *Akay*, s. 96.

kabul şerhini ihtiva etmediğinden TTK m.784'te yer alan kabul yasağı çerçevesinde "yazılmamış" sayılamayacaktır. Bu nedenle, söz konusu imza, teyide tahvil edilebilir. *Akay*'a göre aynı sonuca, çekin arka yüzünde yer alan muhatap imzası açısından da varılabilir. Nitekim, çekin arka yüzünde yer alan imza, TTK m.683/II uyarınca, beyaz ciro olabilir. Ancak, kabul yasağı, muhatabın cirosunu da kapsadığından, TTK m.789/II uyarınca batıldır. Yazara göre, batıl olan bir husus tahvil yoluyla, bir borçlar hukuku tahhüdü olarak ayakta tutulabilir¹¹¹.

Kanaatimizce muhatabın herhangi bir beyanda bulunmaksızın imzası, blokaj iradesi dış dünyaya yansımadağından teyide tahvil edilememelidir. Öte yandan burada dikkatlerden kaçırılmaması gereken husus, bu imzanın nasıl atıldığıdır. Bilindiği gibi çekte muhatap, anonim şirket şeklinde örgütlenmek zorunda olan bankadır. Bir tüzel kişi olarak anonim şirketler de gerçek kişi temsilcileri aracılığıyla iradelerini açıklar. Bankanın temsilcisi, söz konusu münferit imzayı bankanın temsilcisi olduğunu belirtecek şekilde -örneğin banka kaşesinin altına- atmadı ise; ön yüze attığı imza keşideci lehine aval (TTK m.701/III), arkaya attığı imza ise, beyaz ciro (TTK m.683/II) hükmünde sayılıp, bizzat imza atanı kambiyo borçlusuna haline getirecektir.

Öte yandan, bazı durumlarda teyit, çek keşidecisi ile banka personeli arasında iş birliği sağlanarak yapılmakta¹¹² ve teyit işlemi bankanın bilgisi dışında olmaktadır¹¹³. Yani sahte teyit beyanı verilebilmektedir. Bu halde, hamilin iyi niyetli olması halinde, çalışanlarının kanuna aykırı davranışları sonucu muhatap bankanın sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Burada sorumluluğun, TBK m.116'da düzenlenen yardımcı kişilerin fiillerine dayandığı ifade edilmektedir¹¹⁴. Ancak hamilin, çek karşılığının olmamasına

rağmen bankaca teyit işlemi yapıldığını bilmesi halinde, iyi niyetli sayılmaması ve dolayısıyla çek bedelini isteyememesi gerekir¹¹⁵.

Teyit beyanının sahteliği ve hamilin kötü niyetinin, her türlü delille ispatlanabileceği hususu Yargıtay içtihatlarında kabul edilmektedir¹¹⁶.

3. SMS Yoluyla Teyit - Karşılıklı Çek

Kendigelen -bugüne kadar uygulamada hemen her daim çek üzerine konulan- teyit beyanının çekin dışında bir belgede yer almasının, giderek çekin muhatap tarafından elektronik ortamda teyit edilmesinin mümkün olduğunu kaydetmektedir¹¹⁷.

Bozer/Göle ise, bir bankanın başlattığı "karşılıklı çek" uygulamasının teyitli çekte güzel bir örnek oluşturduğunu ifade etmektedir. Söz konusu uygulamada keşideci, düzenlediği çeki lehtara teslim etmeden önce, cep telefonundan bankaya SMS göndererek, düzenlediği çekin karşılığının bankada mevcut olduğunun ve hamil adına bloke edildiğinin teyidini istemekte; bankadan gelen cevabı göstererek çeki lehtara teslim etmektedir¹¹⁸.

Kanaatimizce söz konusu uygulama, çekin karşılığının bulunduğunu ve bloke edildiğini göstermesi ve bu bağlamda bankanın iradesinin SMS ile keşideci ve lehtara ulaşması karşısında teyitli çekin teknolojiye ayak uydurmuş hali olup çekin teyidi kapsamında görülmelidir.

4. Teyit Tarihi

Uygulamada teyit tarihinin bir geçerlilik şartı olarak arandığı ifade edilmektedir¹¹⁹. Yargıtay ise bir kararında¹²⁰, çekteki bloke kaydının tarihi yazılı

¹¹¹ *Akay*, s. 97.

¹¹² Ayrıntısı tam anlaşılmasa da bir kararda "bazı müşteri çekleri üzerine bankanın bloke çek kaşesinin basılması gerekçesi ile davacıya fesihden altı ay önce ağır kınama cezası verilmesi" diğer nedenlerle birlikte "iş sözleşmesinin feshinin en azından geçerli nedene dayandığı" kabulünü sağlamıştır, bkz. Yarg. 9. HD., T: 26.2.2014, E: 2013/11290, K: 2014/6079 (Kazancı).

¹¹³ Bu halde banka görevlileri hakkında ceza kovuşturması yürütülmektedir, bkz. Yarg. 7. CD., T: 28.1.2014, E: 2013/11794, K: 2014/4515 (Kazancı).

¹¹⁴ *Pulaşlı*, 2019, §25, N. 21; *Tekil*, s. 114. Örnek bir olay için bkz. Yarg. 19. HD., T: 19.12.2017, E: 2016/19449, K: 2017/8085 (Lexpera).

¹¹⁵ *Eriş*, s. 772.

¹¹⁶ Yarg. 11. HD., T: 25.06.1998, E: 1998/3542, K: 1998/4875 (*Eriş*, s. 774-775). Benzer kararlar için bkz. *Eriş*, s. 775-776. Keşideci ile davalı banka yetkilileri arasında oluşturulan gizli anlaşmaya davacının da iştirak ettiğinin kanıtlanamaması halinde, bankanın karşılıksız çıkan teyitli çek bedelinden sorumlu olacağı yönünde bkz. Yarg. 11. HD., T: 22.3.1991, E: 1991/1901, K: 1991/2038 (Kazancı).

¹¹⁷ *Kendigelen*, Çek, s. 472; *Kendigelen & Kırca*, N. 819.

¹¹⁸ *Bozer & Göle*, s. 301-302.

¹¹⁹ *Durgut*, s. 995; *Kendigelen*, Çek, s. 464; *Kendigelen & Kırca*, N. 816; *Pulaşlı*, 2019, §25, N. 12.

¹²⁰ Yarg. 11. HD., T: 16.04.1992, E: 1992/15966, K: 1995/4896 (*Tekil*, s. 112, dn. 52).

olmamasına rağmen, teyidin ibraz süresi içerisinde yapıldığı ispatlanabiliyor ise, bu teyidin bankayı bağlayacağını kabul ederek, teyit beyanına tarih atılması şartını yumuşatmıştır. Yine Yargıtay'a göre, bankanın ödeme yükümü ibraz süresi ile sınırlı olduğundan ve bu süreden sonra ibraz edilen çekler ödenmeyebileceğinden; teyitli çekte keşide tarihi değiştirilmişse, bu değişikliğin banka yetkililerince de onanması gerekir¹²¹.

Kanaatimizce, teyit tarihi, imzayı atan banka çalışanının o tarihteki yetkilerinin tespiti veya başkaca ispat konularında faydalı olmakla birlikte, teyit beyanının geçerlilik şartı olarak görülmemelidir. Bankanın teyitten doğan sorumluluğu sözleşmeye dayandığından, teyit tarihi ile ilgili bir uyumsuzlukta banka borçlu olmadığını ispat yükü altında olacaktır.

B. TEYİT TALEBİNDE BULUNMAYA YETKİLİ KİŞİLER

1. Keşideci

Muhatap banka teyit beyanında bulunmakla, karşılığın mevcut olduğunu ve bu karşılığı ibraz süresinde yapılacak ibraza kadar hamil lehine bloke ettiğini beyan ettiğinden, teyit bankanın keşideciye ait hesap üzerinde tasarruf etmesini sonuçlamaktadır. Oysa bilindiği üzere, tasarruf işlemlerinde tasarrufla bulunanın, tasarruf yetkisine de sahip olması gerekmektedir. Burada tasarruf yetkisi hakkın sahibine, yani keşideciye aittir. Öyleyse, keşidecinin teyit talebinde bulunabilecek kişi olduğunda duraksama bulunmamaktadır¹²². Keşidecinin talebi olmaksızın bankanın kendiliğinden böyle bir garanti vermesi ya da hesabı bloke etmesi mümkün değildir¹²³.

2. Hamil?

Doktrinde, Fransız hukukundan etkilenen bir görüş uyarınca, hamil de çekin teyidini isteyebilir¹²⁴.

¹²¹ Yarg. 11. HD., T: 17.09.1986, E: 1986/3708, K: 1986/4484 (Eriş, s. 778).

¹²² Bozer & Göle, s. 301; Kendigelen, Çek, s. 465.

¹²³ Akay, s. 88.

¹²⁴ Kalpsüz & Erem & Çelebican, s. 82; Öztan, 1977, s. 1133; Pulaşlı, 2019 §25, N. 12 ve özellikle dn. 39; Kaya & Ülgen & Helvacı & Nomer Ertan, s. 324; Tuna & Göç Gürbüz, s. 301; Kaya & Tatlı, s. 136-137. Bahtiyar & Taşdelen & Biçer & Hamamcioğlu ise teyidin hamilin talebi üzerine keşideci tarafından istenebileceğini kaydetmektedir, s. 161. Karş. Tamer, s. 5.

Yargıtay da bu görüştedir¹²⁵. *Pulaşlı*'ya göre, çekte var olan karşılığın ödenmesini istemeye yetkili olan meşru hamilin, bu tutarın çek hesabından başka hesaba aktarılıp, teyidini istemesi de mümkündür. Çünkü, çek hesabında karşılık varsa ve çek tedavül etmişse, çekin süresi içinde ibrazında banka bunu ödemekle yükümlü olduğundan, keşidecinin artık bu tutar üzerinde bir tasarruf yetkisinin olması söz konusu değildir. Dolayısıyla, çekin ödenmesi ile çek tutarının çek hesabından alınarak bloke edilmesi arasında fark yoktur¹²⁶.

Buna karşılık, keşidecinin çek hesabı üzerinde ne banka ne de hamilin tasarruf yetkisini bulunduğunu savunan karşıt görüşteki yazarlar, teyit sonucunda çek bedeli kadar bir meblağın bloke edilerek, keşidecinin tasarrufundan çıkarılması karşısında, hamilin bu işlemi istemeye yetkili olmadığını savunmaktadır¹²⁷.

Gerçekten de Türk hukukunda, keşidecinin çek hesabını yalnızca çek ödemelerinde kullanması ve hesaptaki karşılığı ibraz süresi boyunca hazır tutması zorunluluğu bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle çek keşidesi, hesap sahibinin karşılık üzerindeki tasarruf yetkisini yitirmesine yol açan bir hukuki işlem değildir. Oysa, hamilin de teyit talebinde bulunabileceği Fransız hukukunda, çek keşideci tarafından lehtara teslim edildiği anda karşılığın devrinin de kendiliğinden gerçekleştiği kabul edilir. Böylece, keşideci karşılık üzerinde tasarruf yetkisini yitirir. Çekin tedavüle çıkarıldığı anda karşılık bulunmuyor ise, hesaba para girmesiyle karşılığın devri yine gerçekleşir. Lehtar çeki devraldığı andan itibaren, keşidecinin muhatap bankaya yönelik mevduat alacağını çek bedeli oranında sahibi haline geldiğinden, bu bedeli bloke ettirme talebinde bulunabilir¹²⁸. Türk huku-

¹²⁵ Yarg. HGK, T: 22.09.1973, E: 1973/587, K: 1973/719 (Tekil, s. 109, dn. 45); Yarg. TD., T: 10.10.1970, E: 1970/2786, K: 1970/3143 ((1970), BATİDER, S: 4, s. 846).

¹²⁶ Pulaşlı, 2019, §25, N. 12, dn. 39.

¹²⁷ Ayli, s. 169; Bozer & Göle, s. 301; Domaniç, s. 585; Kendigelen, Çek, s. 465-466; Tekil, s. 110; Türcan, s. 119; Aydın, Hanife (2021), Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 131; Yağmur, Setenay (2016), 'Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmemen Bazı İhtiyari Kayıtlar', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S: 3, C: 22, s. 2889. Ayrıca bkz. Durgut, s. 996.

¹²⁸ Jeantin, s. 41.

kunda ise, bu esaslar kabul görmediğinden, hamilin teyit talebi mümkün değildir¹²⁹.

Hamilin talebiyle muhatap bankanın çeki teyit etmesi ve çek bedelini bloke etmesi, keşideciye karşı bağlayıcı değildir. Keşideci, bu işlemten dolayı bankanın sorumluluğuna gidebilir¹³⁰. Burada, üçüncü kişi yararına sözleşmede vaat ettiren konumundaki keşidecinin iradesinin bulunmadığı ileri sürülebilir. Banka ise keşidecinin talebi olmaksızın yaptığı teyit nedeniyle iyi niyetli hamillere karşı sorumludur. Yetkili olmayan kimsenin talebi doğrultusunda çeki teyit ettiği ve böylece teyidin sonuçlarının uygulama alanı bulamayacağı savunmasını ileri süremez¹³¹. Bu noktada keşidecinin iradesi olmadığından artık üçüncü kişi yararına sözleşme kurgusu işlemeyecektir. Bankanın sorumluluğu, kamu güvenine mazhar olan kambiyo senedi üzerine koyduğu kayıt sonucunda doğrudan hamil ile kurmuş olduğu garanti benzeri sözleşmesel ilişkiden kaynaklanmaktadır.

3. İstisnai Durum: Karşılığın Devri

Türk hukukunda karşılık, çekin lehtara verilmesiyle intikal etmemektedir. Ancak TTK m.818/I-n atfıyla çeklerde de uygulanacak olan TTK m.733'te düzenlenen bazı ihtimallerde, senedin devriyle karşılığın da hamile intikali mümkündür. TTK m.733/II'ye göre "Düzenleyen, karşılık ilişkisinden dolayı haiz olduğu haklarını devrettiğini poliçede beyan ettiği takdirde, bu haklar, poliçe hamili kim ise ona ait olur." Yine TTK m.733/I uyarınca, keşidecinin iflası halinde de karşılığın devri gerçekleşir.

Her iki durumda da karşılık hamile intikal edeceği için hamil artık, çekle işleyen hesapta bulunan karşılık üzerinde tasarruf yetkisine sahip olacaktır. Öyleyse anılan meblağın söz konusu hesaptan çıkarılarak bloke bir hesaba aktarılmasını, yani çekin teyidini talep edebilmesi de mümkün görülmelidir¹³².

Buna karşılık, hamilin, teyit işlemine ihtiyaç duymaya da şüphelidir. Zira, TTK m.795/I gereğince, çek görüldüğünde ödeneceğinden hamilin teyit yerine, çekin tahsilini istemesi daha uygundur. Ancak, ÇekK

Geçici m.3/V, m.3/VIII ve m.5/I uyarınca ileri tarihli (postdate) çek düzenlenmesinin mümkün olması karşısında, hamilin teyit işlemine başvurmakta yararı olduğu söylenebilecektir. Zira, keşidecinin, birden fazla çek düzenlemesi ve vadede (çekin üzerine yazılan ileri tarihte) karşılığın bulunup bulunmayacağıının belirsizliği karşısında hamil, blokaj talep edebilir¹³³.

C. GEÇERLİLİK SÜRESİ

Muhatabın teyit beyanına dayalı ödeme yükümlülüğü çekin ibraz süresi (TTK m.796) ile sınırlıdır¹³⁴. Konu hakkında açık hüküm sevk edilmiş olan Fransız hukukunda bu prensip ile güdülen amacın, çekin tedavül sürecinin uzamasını engellemek ve onun paraya rakip hale gelmesini bertaraf etmek olduğu belirtilmektedir¹³⁵.

Şimşek, kanunun öngördüğü ibraz süresini geçmemek kaydıyla, bankanın teyit beyanıyla bağlı olacağı süreyi kendisinin tayin edebileceğini belirtmektedir¹³⁶. Teyit kaydında bu noktanın belirtilmiş olup olmaması teyidin geçerliliği bakımında önem taşımaz¹³⁷; teyit ibraz süresi boyunca verilmiş sayılır.

Nitekim Yargıtay da "… ibraz müddetinden sonra da bankayı tediyeyle bağlı ve çek muhteviyatı meblağı hamile ödemekle yükümlü tutmak, teyide mücerret ve müstakil bir taahhüt doğuran kabul niteliğini izafe etmek olur ki, TTK.nun 696 ncı maddesi gereğince kabul muamelesi çeklerde cari ve muteber değildir." demek suretiyle bu hususu vurgulamıştır¹³⁸. Bir başka kararında¹³⁹ ise teyidin ibraz süresinin bitmesi ile geçerliliğini yitireceğini açıkça ortaya koymuştur.

¹³³ Kendigelen, Çek, s. 466.

¹³⁴ Ayli, Ali & Yardımcıoğlu, Didem (2014), 'Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi', Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, s. 3223; Ayli, s. 173; Bozer & Göle, s. 302; Coşkun, 585; Eriş, s. 772; Kalpsüz & Erem & Çelebican, s. 91-92; Kendigelen, Çek, s. 468; Kendigelen & Kırca, N. 817; Pulaşlı, 2019, §25, N. 15; Reisoğlu, s. 154-155; Tamer, s. 6; Tekil, s. 108; Tuna & Göç Gürbüz, s. 301. Yarg. 11. HD., T: 17.09.1986, E: 1986/3708, K: 1986/4484 (Eriş, s. 778).

¹³⁵ Cabrillac, Henri (1967), Le Cheque et Le Virement, 4. Baskı, Paris, s. 143, N. 244 (Aktaran: Tekil, s. 109).

¹³⁶ Şimşek, 368.

¹³⁷ Tekil, s. 108.

¹³⁸ Yarg. TD., T: 10.09.1970, E: 1970/2786, K: 1970/3143 (Ertekin & Karataş, s. 248). Aynı yönde bkz. Yarg. HGK, T: 22.09.1973, E: 1973/587, K: 1973/719 (Tekil, s. 109, dn. 45).

¹³⁹ Yarg. 11. HD., T: 21.05.2001, E: 2001/2359, K: 2001/4474 (Bilgen, s. 57-58).

¹²⁹ Tekil, s. 111.

¹³⁰ Tekil, s. 110.

¹³¹ Kendigelen, Çek, s. 466.

¹³² Akay, s. 90; Kendigelen, Çek, s. 466; Tekil, s. 110.

İbraz süresinin bitiminden sonra, TTK m.799 uyarınca, çekten cayma söz konusu olabilir. Keşidecinin cayma beyanına rağmen, çek üzerindeki teyit kaydına dayanılarak, muhatabın sorumluluğuna gitmek teyide kabul işlevi yüklemek olacaktır ki; bu mümkün değildir. Muhatabın caymaya rağmen, bloke ettiği tutarı çek hesabına iade etmemesi sorumluluğunu gerektirir. İbraz süresi geçtiği halde, keşideci çekten caymamış ise, kanun muhatap bankaya ödeme hususunda takdir yetkisi tanıdığından, teyit kaydına rağmen banka ödemediği imtina edebilir¹⁴⁰.

D. SONUÇLARI

Teyit bir kambiyo taahhüdü olmadığından lehtar veya hamil, çeki dayanarak muhatap banka hakkında icra takibi yapamaz¹⁴¹.

Çeki teyit eden muhatap, çek karşılığı parayı hamilin emrine amade tutmak, ibraz süresi geçmeden çekin keşidecisine iade etmemek zorundadır. Muhatap bankanın taahhüdüne uymayarak ve henüz ibraz süresi geçmeden çek karşılığı parayı keşideciye vermesi, sorumluluğunu gerektirir¹⁴². Aynı şekilde, ciro zincirinde kopukluk, çekte sahtelik veya tahrifat gibi ödemeye engel oluşturacak bir sebep bulunmamasına rağmen, çekin karşılıksız olduğundan bahisle ödenmemesi, teyit kaydına aykırılık olup bankanın sorumluluğunu doğuracaktır¹⁴³.

Çek ibraz süresi içinde ibraz edildiği takdirde ise banka, hamile ödeme yapmakla yükümlüdür. Ancak, teyitli çek, ödemeyi durduran ihtiyati tedbir kararı alınması gibi haklı nedenlerin varlığında, ibraz süresi içinde dahi, muhatap bankaca ödenmez ve bu ödememe durumu muhatap bankayı çek hamiline karşı sorumlu kılmaz¹⁴⁴. Öte yandan bir çeki teyit kaydı konulması, o çekten kanunun aradığı tüm şartların bulunduğu yahut çekin geçerli olduğunu göstermemektedir¹⁴⁵.

¹⁴⁰ **Tekil**, s. 109; **Pulaşlı**, 2019, §25, N. 18; **Coşkun**, s. 585; **Aydın**, s. 132.

¹⁴¹ Yarg. 12. HD., T: 24.01.1995, E: 1995/16180, K: 1995/677 (**Eriş**, s. 775); Yarg. 11. HD., T: 29.12.1993, E: 1993/2232, K: 1993/8792 (Kazancı). Aksi yönde bkz. **Can**, s. 77.

¹⁴² **Kınacıoğlu**, s. 276.

¹⁴³ **Kendigelen**, Çek, s. 469; **Tamer**, s. 6.

¹⁴⁴ **Bozer & Göle**, s. 303; **Reisoğlu**, s. 155.

¹⁴⁵ **Reisoğlu**, s. 154; Aksi yönde bkz. **Bozer & Göle**, s. 302.

1. Blokaj

Doktrinde büyük çoğunluk, teyit işleminin doğal sonucu olarak, bankanın çek karşılığını bloke etmesi gerektiğini savunmaktadır¹⁴⁶. Yargıtay da bir kararında¹⁴⁷ bu görüşü kabul etmiştir. Bu husus, teyidi vizeden ayırt eden noktadır. Blokaj işlemi, keşidecinin söz konusu meblağ üzerindeki, tasarruf yetkisinin dondurulması amacıyla; muhatabın çek tutarını, çek hesabından çıkararak muhtelif alacaklar hesabına ya da lehtar adına açılan özel bir hesaba geçici olarak nakletmesi işlemi ifade eder^{148,149}. Gerçekten de vize işleminden farklı olarak burada gaye, çek karşılığının teyidin verildiği tarihten ibraz süresinin sonuna kadar korunmasıdır.

Eriş'e göre, blokaj işlemi yasal bir gereklilik değildir; ancak bankanın bunu yapmasına da engel yoktur. Bankaca, çek bedeli bloke edilmeksizin sadece çek üzerine bloke kaydının konulması; bankanın hem hamil hem de keşideciye karşı genel hükümler çerçevesinde sorumlu tutulması için yeterlidir¹⁵⁰.

Tamer ve Bahtiyar/Taşdelen/Biçer/Hamamcıoğlu'na göre ise blokaj basiretli tacir ilkesinin (TTK m.18/II) bir gereğidir¹⁵¹. *Kendigelen*, blokajın mümkün olmasının, ÇekK m.8/IV'te takas odasına ibraz edilen çeklerin kısmi karşılığı bakımından, kanun koyucu tarafından da kabul edildiğini not etmektedir¹⁵².

¹⁴⁶ **Kendigelen**, Çek, s. 465; **Pulaşlı**, 2019, §25, N. 14; **Reisoğlu**, s. 141; **Tekil**, s. 108. "*muhatap banka bu teyitle çek bedelini ve teyit ettiği miktarda ödeme zorunluluğunu peşinen kabul edip, çek bedelinin bloke edilmesi ve bloke edilen çek bedelinin ayrı bir hesaba alınması işlemini yapabilmektedir.*" Yarg. 11. HD., T: 03.10.2012, E: 2011/8218, K: 2012/14979 (Lexpera).

¹⁴⁷ Yarg. 19. HD., T: 11.2.1992, E: 1992/214, K: 1992/110 (Kazancı).

¹⁴⁸ **Abaç**, s. 143; **Kalpsüz & Erem & Çelebican**, s. 90; **Tekil**, s. 108. **Bozer & Göle** ise, bankanın bloke ettiği miktarı keşidecinin hesabından çıkararak, onun alacaklılarının dahi el atamayacağı bir hesaba almasını veya ne miktar blokajın olduğunu çek hesabında açıkça belirtmesini yeterli görmektedir, s. 301.

¹⁴⁹ Bloke hesap "*hesap sahibinin kanundan veya sözleşmeden veya bir idarî karardan doğan bir sebeple üzerinde tasarrufta bulunmadığı hesap*" olarak tanımlanmaktadır. Bkz. **Tekinalp**, Ünal (2009), Ünal Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları, 2. Baskı, İstanbul, Vedat, N. 38-45.

¹⁵⁰ **Eriş**, s. 772.

¹⁵¹ **Tamer**, s. 10; **Bahtiyar & Taşdelen & Biçer & Hamamcıoğlu**, s. 161. **Reisoğlu** ise bankanın blokaj yapmasının "*uygun olacağıni*" belirtmekle yetinmektedir, s. 155. Ayrıca bkz. **Yıldırım**, Ali Haydar (2014), Çek Cezası (TTK 783/3), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, s. 3492.

¹⁵² **Kendigelen**, Çek, s. 468.

Buna karşılık, *Poroy/Tekinalp* çek bedelinin başka birisinin hesabına veya adı değişik bir hesaba aktarılmasının çoğu zaman muvazaaya vücut verileceğinden bahisle, blokaja karşı çıkmaktadır¹⁵³.

Uygulamada bankaların, karşılığı olmayan çeklere de teyit verdikleri ifade edilmektedir¹⁵⁴. Bu halde Yargıtay, çekin bedelinin bloke edilmiş olduğunun kabul edileceğini; ancak gerçekte bloke edilmeyen çek için bankanın bloke şerhi vermesi halinde, hamile çek bedelini ödeyen bankanın keşideciye kredi kullandığının kabul edilmesi gerektiğini belirterek, bankanın keşideciden çek bedelini talep edebileceğine karar vermiştir¹⁵⁵.

2. Bloke Edilen Miktar Üzerinde Haciz veya Tedbir Uygulanması Sorunu

Bankanın teyit edilen çek bedelini keşideci hesabından alıp hamil lehine başka bir hesaba aktarması sonucunda; keşidecinin diğer alacaklılarının artık bu bedel üzerine haciz koymalarını engelleyeceği ve keşidecinin de hesap üzerinde bir başkası lehine rehin hakkı tesis edemeyeceği kabul edilmektedir¹⁵⁶. Karşılık ayrı bir hesapta tutulduğundan, söz konusu meblağ keşidecinin hesabında alacak olarak yer almayacak ve muhatap banka, hesap üzerine haciz koydurarak İİK m.89 uyarınca kendisine haciz ihbarnamesi tebliğ ettiren üçüncü kişilere, kendisinde hesap sahibi borçluya ait böyle bir alacağın var olmadığı yönünde itirazda bulunabilecektir¹⁵⁷.

¹⁵³ *Poroy & Tekinalp*, N. 469.

¹⁵⁴ Karşılığı bulunmayan çekin teyidinin (tasdikinin) yasak olduğu yönünde bkz. *Abacı*, s. 140. Karşılığı olmayan çek bedelini teyit beyanı nedeniyle ödemediği takdirde bankanın keşideciye gayri nakdi kredi kullandığı yönünde bkz. *Kırca*, s. 1238; *Tamer*, s. 7.

¹⁵⁵ Yarg. 19. HD., T: 25.10.1993, E: 1993/7020, K: 1993/6959 (*Eriş*, s. 777). Karşılığın bulunmaması veya ayrı bir hesaba aktarılmadığından örneğin üzerine haciz gelmesinin, bankanın çek hamiline karşı sorumluluğunu etkilemeyeceği; hesapta karşılık bulunmamasına rağmen bankanın bloke kaydı koymasının hesap sahibine açılan bir kredi anlamına geleceği yönünde bkz. *Reisoğlu*, s. 152. Ayrıca bkz. *Tamer*, s. 10.

¹⁵⁶ *Pulaşlı*, 2019, §25, N. 14; *Sungurtekin*, Meral (1990), 'Çekte Kabul Yasağı ve Çekin Teyidi', *Manisa Barosu Dergisi*, S: 4, s. 33; *Tamer*, s. 10; *Tekil*, s. 108. Bloke edilen çek tutarının haczedilemeyeceği yönünde bkz. *Kalpsüz & Erem & Çelebican*, s. 106; *Kınacıoğlu*, s. 277; *Bahtiyar & Taşdelen & Biçer & Hamamcıoğlu*, s. 161. Blokajın üçüncü kişilere ileri sürülemeyeceği ve haciz-tedbir kararlarının uygulanmasına engel olamayacağı yönünde bkz. *Poroy & Tekinalp*, N. 469.

¹⁵⁷ *Kalpsüz & Erem & Çelebican*, s. 90-91; *Tekil*, s. 108; *Kaya & Ülgen & Helvacı & Nomer Ertan*, s. 325.

Buna karşılık, çek bedeli ayrı bir hesaba nakledilmeyip çek hesabında tutulmuş ise, kötü niyetli keşidecinin, teyit talebinde bulunmuş olmasına rağmen aynı meblağ üzerinde üçüncü kişiler lehine rehin hakkı kurması tehlikesi doğar. Bu durumda muhatap banka, hesap üzerine haciz koydurarak alacaklılara karşı İİK m.89/II uyarınca haklı bir itiraz da ileri süremeyecektir¹⁵⁸.

Çekin bağlı olduğu hesapta bulunan para alacak rehinine konu olmuşsa veya haczedilmişse, süresi içerisinde ibraz olunan çek bankaca bu hesaptan ödenemeyecektir. Bu durumda, alacak rehininin veya haciz kararının çekin teyidinden önce veya sonra gelip gelmediğine bakılmaksızın, muhatap banka teyitli çek hamiline ödeme yapmalıdır. Çünkü, hukuki sonuçlar çekin teyidinden önce doğmuşsa, aslında etmemesi gereken çeki teyit eden ve böylece basiretsiz davranan banka sorumlu tutulmalıdır. Rehin veya haciz teyitten sonra gerçekleşmişse de banka, teyit işlemi takiben çek bedelini bloke etmediği veya başka bir bloke hesaba almadığı için sorumlu olmalıdır¹⁵⁹.

Karşılığın çek hesabında bırakıldığı hallerde, karşılık üzerinde bizzat muhatap banka lehine bir rehin hakkı tesis edilerek, üçüncü kişilerin rehin veya hacze dayalı taleplerinin bertaraf edilebileceği de ileri sürülmektedir¹⁶⁰. Ancak salt bu işlem, çekin teyidi anlamına gelmeyecektir.

Buna karşılık, bir kararında¹⁶¹ Yargıtay 8. HD., bankanın teyitli (bloke) çekler nedeni ile gayri nakdi kredi riskinden dolayı keşideciden alacağının bulunduğundan bahisle çek hesabı üzerinde rehin ve hapis hakkı kullanmasını, böylece keşidecinin alacaklısının gönderdiği haciz müzekkeresine karşı İİK m.99 vd. maddelerine dayalı istihkak iddiasında bulunmasını hukuka aykırı bulmuştur. Yargıtay'a göre davalı banka rehin hakkını sadece karşılıksız kalan çekler ve ibraz edilmeyen çekler ile ilgili olarak ileri sürebilecek, salt teyitli (bloke) çeklerin varlığından bahisle hesap rehni tesis edemeyecektir.

¹⁵⁸ *Tekil*, s. 108; *Kaya & Ülgen & Helvacı & Nomer Ertan*, s. 324.

¹⁵⁹ *Bozer & Göle*, s. 304.

¹⁶⁰ *Reisoğlu*, s. 49; *Kırca*, s. 1240; *Biçer*, s. 136; *Kaya*, s. 85.

¹⁶¹ Yarg. 8. HD., T: 27.9.2018, E: 2015/21205, K: 2018/16389 (Kazanıcı).

3. Teyitli Çek Bedelinin Öden(me)mesi

Teyide rağmen çek karşılıksız kalmışsa, hamil keşideci ve varsa diğer başvuru borçlularına karşı başvurma hakkını kullanabileceği ifade edilmektedir¹⁶². Hamil, teyit nedeniyle bankadan da talepte bulunabilir¹⁶³. Öyleyse hamil - tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla- dilerse teyitten doğan alacağından ötürü bankaya, dilerse başvurma hakkından ötürü başvuru borçlularına başvurabilir¹⁶⁴. Elbette teyitli çek nedeniyle kendisine başvurulmuş başvuru borçlusunun, haciz tehdidi altında ödeme yaptıktan sonra istirdat davası açması ve bu yönüyle teyitli çekin istirdat davasına konu olması da mümkündür¹⁶⁵.

Teyit bir kambiyo taahhüdü olmadığından hamil, bankaya başvururken başvurma hakkına ilişkin TTK m.808 vd. hükümlerine değil; TBK m.112 vd.'da düzenlenen sözleşmeye aykırılığa ilişkin genel hükümlere dayanacaktır¹⁶⁶. Aynı nedenle çeki teyit eden banka hamile karşı çekin karşılığı bulunmadığı şeklinde bir defa ileri süremez, ancak hamil ile olan kişisel ilişkiden kaynaklanan takas gibi defileri ileri sürebilecektir. Bankaya yöneltilen talep sözleşmeye dayandığından, hamil bu davada bankanın kusurunu ispat etme yükümlülüğü altında olmayacak; banka kusursuzluğunu ispat yükü altında olacaktır¹⁶⁷.

Son olarak bankaya karşı hamilin sahip olduğu talep hakkının TBK m.146 uyarınca, çekin ibraz edildiği tarihten itibaren on yıllık zamanaşımına tabi

olduğu ifade edilmektedir¹⁶⁸. *Kanaatimizce* burada on yıllık zamanaşımının uygulanması sakıncalı olup -karşılaştırmalı hukukta olduğu gibi- TTK m.814 benzeri bir yasal düzenlemeye gidilerek kısa zamanaşımı süresi ihdas edilmesi yerinde olacaktır. Aksi halde bir kambiyo taahhüdü olmasa da çek ilişkisinden doğan bir borçlar hukuku taahhüdünün çekten doğan alacaktan çok daha uzun süre zamanaşımına tabi olması gibi çelişkili bir durum oluşacaktır.

Hamil teyit nedeniyle bankaya başvurursa, çek bedelini, temerrüt faizini¹⁶⁹ ve varsa temerrüt faizini aşan miktarda geç ödemeden kaynaklanan diğer zararlarını talep edebilir. Ancak, TTK m.783/III'te düzenlenen çekin karşılıksız kalan bedelinin %10'u ve TTK m.810'daki talepleri¹⁷⁰ çeki teyit eden bankaya karşı ileri süremez. Kambiyo hukukuna ilişkin bu talepler sadece keşideciden¹⁷¹ ve çek tazminatı hariç başvuru borçlularından istenebilir¹⁷². Nitekim Yargıtay da eski kanun döneminde verdiği bir kararında¹⁷³ bu hususu vurgulamıştır.

Öte yandan Yargıtay, ibraz ettiği çeki ibra şerhi ile ihtirazi kayıt koymaksızın geri alan hamilin, muhatap bankadan talepte bulunamayacağına hükmetmiştir¹⁷⁴.

Teyit edilmiş çekin zayi edilmesi durumunda TTK m.818/I-s atfıyla TTK m.757 uyarınca mahkemeden muhatabın çeki ödemekten menedilmesi istenebilir. Bu halde muhatap banka, teyitli çeki ilişkin ödemede bulunamayacaktır¹⁷⁵. Yargıtay kararlarında da bu husus tereddütsüz kabul edilmektedir¹⁷⁶.

¹⁶² "Teyitli çeki bankadan tahsil edemeyen, bu çeki keşideciden de tahsil edebilir." Yarg. 19. HD., T: 15.10.1996, E: 1996/6162, K: 1996/9057 (Eriş, s. 775).

¹⁶³ Bankanın teyit nedeniyle ödeme yapmaması üzerine alacağını dava yoluyla tahsil eden hamil, bankaya munzam zarar talebi de yöneltebilir, Yarg. 11. HD., T: 31.10.2002, E: 2002/8747 K: 2002/9817 (Lexpera).

¹⁶⁴ Akay, s. 106; Yıldırım, s. 3492-3493. Çek ilişkisinde hiçbir tarafa sorumluluk yüklenmeden bu ilişkiden bağımsız sigorta prensipleri ile riskin primlerle oluşan fondan karşılanarak paylaşılması önerisi için bkz. Aksoy, s. 286.

¹⁶⁵ Örnek bir uyumsuzluk için bkz. Yarg. 11. HD., T: 14.2.2022, E: 2020/6947, K: 2022/1096 (Kazancı).

¹⁶⁶ Kendigelen, Çek, s. 471-472; Tamer, s. 7; Çimen, s. 50; Kara, s. 829; Yağmur, s. 2889; Yıldırım, s. 3492, dn. 139. Aksi yönde bkz. Can, s. 77.

¹⁶⁷ Tamer, s. 7. Yazar hamilin zararın varlığını ispat yükü altında olmadığını kaydetse de zararın varlığını ispat yükü TBK m.114/II atfıyla TBK m.50 uyarınca alacaklı üzerindedir.

¹⁶⁸ Ayli, s. 175; Tamer, s. 7.

¹⁶⁹ Bu halde yasal faiz veya açıkça talep edilmesi halinde ticari işlerde uygulanan temerrüt faiz oranı uygulanacağı yönünde bkz. Kendigelen, Çek, s. 469, dn. 57. Oran belirtmeksizin gecikme faizi ödeneceğinden bahisle Ayli, s. 173; Aydın, s. 134.

¹⁷⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özgenç, İzzet (2019), Çek Kanunu, 8. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 117; Büyüksişli, Ahmet (2020), Karşılıksız Çeke Bağlanan Sonuçlar, İstanbul, Seçkin, s. 88 vd.

¹⁷¹ Teyitli çekin karşılıksız kalan kısmının yüzde onunu ödeyen keşidecinin, bu ve diğer zararları için muhatap bankaya başvurabileceği yönünde bkz. Yıldırım, s. 3493.

¹⁷² Kendigelen, Çek, s. 469.

¹⁷³ Yarg. 19. HD., T: 11.2.1992, E: 1992/214, K: 1992/110 (Kazancı).

¹⁷⁴ Yarg. 11. HD., T: 29.12.1993, E: 1993/2232, K: 1993/8792 (Kazancı).

¹⁷⁵ Kendigelen, Çek, s. 468; Reisoğlu, s. 155.

¹⁷⁶ Yarg. 19. HD., T: 19.12.2017, E: 2016/19449, K: 2017/8085 (Lexpera).

Banka hamile teyit kaydı gereği ödemede bulunursa, teyidin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliği gereği, çekin karşılıksız kalmasına bağlanan hukuki sonuçlar oluşmamalı ve karşılıksız işlemi yapılmamalıdır. Karşılıksız işleminin yapılmaması, ÇekK m.5'te düzenlenen karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçunun maddi unsuru olan eylemin¹⁷⁷ gerçekleşmemesine sebebiyet verecek ve cezai sonuçlar doğmamış olacaktır¹⁷⁸.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Teyit beyanı, çekin ödeneceğine ilişkin endişeler giderme ihtiyacı sebebiyle ticari hayatta doğmuş, daha sonra hukuka sirayet etmiştir. Pek çok konuda olduğu gibi burada da hukuk, hayatı takip etmektedir.

Teyit beyanı veren muhatap banka, kambiyo ilişkisine girmemekle beraber bir borçlar hukuku taahhüdü olarak çeke ödeme garantisi vermektedir. Keşideci bu beyanın verdiği güvenle lehtara çekle ödemeyi kabul ettirebilmekte; lehtar ise çekin ödeme rizikosunun ortadan kalkmasının verdiği rahatlıkla işlem yapmaktadır.

Cenevre Konvansiyonu Ek II m.6 taraf devletlere, kabul manasına gelmemek üzere, çekin teyidinin de aralarında bulunduğu belli beyanları düzenleme yetkisi tanımıştır. Buna karşılık çekin teyidi Amerika, Fransa ve çok sınırlı da olsa Almanya'nın aksine, Türk hukukunda doğrudan bir pozitif normla düzenlenmiş değildir. Buna karşılık mevzuata bakıldığında teyitli çek uygulamasına dair izler görmek mümkündür. Kanun koyucu her ne kadar temel kanunlar olan TTK ve ÇekK'da teyitli çekin hüküm ve sonuçlarına ilişkin doğrudan bir düzenlemeye gitmemişse de uygulamanın getirdiği gereklilikler mevzuata yansımış ve çekin ödeneceğine dair güven duygusunun, kesinlik sınırında tesis edilmesinin arandığı kamusal işlemler başta olmak üzere pek çok alanda teyitli çek ile ödeme yapılmasına ilişkin hüküm ihdas edilmiştir.

Hukuki niteliği itibarıyla teyit, keşideci ve muhatap banka arasında akdedilen üçüncü kişi yararına

sözleşmeden (TBK m.129) ibarettir. Anılan sözleşmeden teyit edilen çekin meşru hamili yararlanmaktadır. Yani, keşideci vaat ettiren; muhatap banka vaat eden ve çekin meşru hamili de lehtardır. Lehtarın ifayı talep etme hakkı bulunduğundan, üçüncü kişi yararına tam sözleşme bulunmaktadır. Kanaatimizce burada teyitli çekin işleyişinden kaynaklı olarak lehtarın/hamilin bankadan ödeme talep etmesi şeklinde bir örf-adet kuralı (TBK m.129/II-ilk cümle) bulunduğu söylenebilir.

TBK m.129/II-ikinci cümle uyarınca üçüncü kişinin bildirimine kadar vaat ettirenin yapacağı borcun nitelik ve kapsamını değiştiren her türlü tasarrufun geçerli olması ve üçüncü kişi (lehtar/hamil) için de sonuç doğurması söz konusudur. Çek ise kamu güvenini mazhar bir kambiyo senedi olduğundan, tedavüle çıktıktan sonra, hamilin bankaya böyle bir bildirim bulunmasa dahi, keşidecinin teyitten doğan borcun nitelik ve kapsamını değiştirme yahut borcu ortadan kaldırma gibi tasarruflarda bulunması mümkün olmamalıdır.

Teyit muhatap banka tarafından çekin ön veya arka yüzüne yazılan bir irade beyanı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Öğretide teyit beyanının, teyit edilen miktarın bloke edildiği hususunu da içermesinin gerekip gerekmediği hususunda farklı görüşler mevcut olsa da çekin -o anda- karşılığı olduğunu bildiren "*karşılığı mevcuttur*" beyanının teyit olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığını ve yorum ilkelerine tabi tutulması sonucu vize kaydı olarak değerlendirilebileceğini düşünüyoruz. "*Teyit edilmiştir*" ibaresinde ise, teyit edilen miktarın aynı zamanda bloke de edildiği, zımnem kabul edilmektedir. Ancak her somut olayda, bankanın çek üzerine düştüğü kaydın yorumu TBK m.19'un getirdiği yorum ilkeleri çerçevesinde yapılmalıdır.

Pek çok yargı kararına konu olduğu üzere teyit beyanının muhatap bankanın yetkililerine ait olmayan imza ile verilmesi hali dikkat gerektirmektedir. Bu noktada TTK m.818/I-c atfıyla çekler için de cari olan TTK m.678 uygulanmamalıdır. Zira söz konusu hüküm poliçeden (çekten) bizzat sorumlu olma yaptırımını getirmekte; yani kambiyo ilişkisine dair sonuçlar doğurmaktadır. İmza sahibinin ticari temsilci olduğu durumlarda, bir borçlar hukuku taahhüdü olan teyit işleminin, ticari temsilcinin (örneğin, ban-

¹⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Büyükşişli**, s. 128 vd.

¹⁷⁸ **Reisoğlu**, s. 153; **Kendigelen**, Çek, s. 467. Aksi yönde bkz. **Pulaşlı**, 2019, §25, N. 22.

ka şube müdürlerinin) yetkisi dahilinde olduğu kanaatindeyiz (TBK m.548). Çek teyidinin, genel yetkili ticari vekilin yapabileceği olağan işlerden olup olmadığı hususunda ise bankanın olağan işlerinden sayılması gerektiği kanaatindeyiz. TTK m.371/VII uyarınca çıkarılan ve usulüne uygun şekilde tescil edilen bir iç yönerge ile kendilerine teyit verme yetkisi verilmeyen ticari vekiller için ise aksi sonuca varmak gerekir. Nitekim burada sicilin olumlu etkisi devreye girecek ve üçüncü kişilerin kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmeyecektir (TTK m.36/III).

Çeke konulan kabul kaydının, teyide tahvil edilmesi mümkün değildir. TTK m.784 de bu kaydı “yazılmamış” saydığından, tahvil yapılmamalıdır. Muhatabın herhangi bir beyanda bulunmaksızın imzası da blokaj iradesi dış dünyaya yansımadığından teyide tahvil edilememelidir.

Teyit beyanının sahteliği ve hamilin kötü niyetinin, her türlü delille ispatlanabileceği akıldan çıkarılmamalıdır.

Teyit tarihi, imzayı atan banka çalışanın o tarihteki yetkilerinin tespiti veya başkaca ispat konularında faydalı olmakla birlikte, teyit beyanının geçerlilik şartı olarak görülmemelidir.

Muhatabın teyit beyanına dayalı ödeme yükümlülüğü çekin ibraz süresi (TTK m.796) ile sınırlıdır. Çek ibraz süresi içinde ibraz edildiği takdirde banka hamile ödeme yapmakla yükümlüdür. Ancak teyitli bir çek, ödemeyi durduran ihtiyati tedbir kararı alınması gibi haklı nedenlerin varlığında, süresi içinde ibraz edilse dahi, muhatap bankaca ödenmez ve bu ödememe durumu muhatap bankayı çek hamiline karşı sorumlu kılmaz.

Çekin teyidi -kural olarak- keşideci tarafından talep edebilecektir; nitekim hamilin karşılık üzerinde tasarruf yetkisi yoktur. Ancak karşılığın devri halinde hamilin de teyit talep etmesi mümkündür.

Teyit işleminin doğal sonucu, banka çek karşılığını bloke etmelidir. Bu husus, teyidi vizeden ayırt eden noktadır. Blokaj işlemi, keşidecinin söz konusu meblağ üzerindeki, tasarruf yetkisinin dondurulması amacıyla; muhatabın çek tutarını, çek hesabından

çıkararak, muhtelif alacaklar hesabına ya da lehtar adına açılan özel bir hesaba geçici olarak nakletmesini ifade eder. Böylece keşidecinin alacaklılarının artık bu bedel üzerine haciz koymaları engellenecek ve keşidecinin de hesap üzerinde bir başkası lehine rehin hakkı tesis etmesinin önüne geçilecektir. Karşılık ayrı bir hesapta tutulduğundan, söz konusu meblağ keşidecinin hesabında alacak olarak yer almayacak ve muhatap banka, hesap üzerine haciz koydurarak İİK m.89 uyarınca kendisine haciz ihbarnamesi tebliğ ettiren üçüncü kişilere, kendisinde hesap sahibi borçluya ait böyle bir alacağın var olmadığı yönünde itirazda bulunabilecektir.

Çekin bağlı olduğu hesapta bulunan para alacak rehinine konu olmuşsa veya haczedilmişse, süresi içerisinde ibraz olunan çek bankaca bu hesaptan ödenemeyecektir. Öyleyse alacak rehininin veya haciz kararının çekin teyidinden önce veya sonra gelip gelmediğine bakılmaksızın, muhatap banka teyitli çek hamiline ödeme yapmalıdır. Çünkü, hukuki sonuçlar çekin teyidinden önce doğmuşsa, aslında etmemesi gereken çeki teyit eden ve böylece basiretsiz davranan banka sorumlu tutulmalıdır. Rehin veya haciz teyitten sonra gerçekleşmişse de banka, teyit işlemini takiben çek bedelini bloke etmediği veya başka bir bloke hesaba almadığı için sorumlu olmalıdır.

Teyit bir kambiyo taahhüdü olmadığından hamil, bankaya başvururken başvurma hakkına ilişkin TTK m.808 vd. hükümlerine değil; TBK m.112 vd. da düzenlenen sözleşmeye aykırılığa ilişkin hükümlere dayanacaktır.

Bankaya karşı hamilin sahip olduğu talep hakkının TBK m.146 uyarınca, çekin ibraz edildiği tarihten itibaren on yıllık zamanaşımına tabi olduğu savunulsa da burada on yıllık zamanaşımının uygulanması sakıncalı olup -karşılaştırmalı hukukta olduğu gibi- TTK m.814 benzeri bir yasal düzenlemeye gidilerek kısa zamanaşımı süresi ihdas edilmesi yerinde olacaktır.

Hamil teyit nedeniyle bankadan çek bedelini, temerrüt faizini ve varsa temerrüt faizini aşan miktarda geç ödemedi kaynaklanan diğer zararlarını talep edebilir. Ancak, TTK m.783/III’te düzenlenen çekin karşılıksız kalan bedelinin %10’unu ve TTK m.810’daki talepleri ileri süremez.

Banka hamile teyit kaydı gereği ödemede bulunursa, teyidin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliği gereği, çekin karşılıksız kalmasına bağlanan hukuki sonuçlar oluşmamalı ve karşılıksız işlemi yapılmamalıdır.

Bu makalede inceleme konusu yaptığımız çekin teyidi, uygulamada sıkça karşılaşılan bir ihtiyari kayıttır. Mevzuattaki yeri ve kullanım alanı dikkate alındığında hiç de azımsanamayacak bir ekonomik hacimde işleme konu edilmektedir. Bu bağlamda, çekin teyidinin TTK m.780/I-h uyarınca hayata geçen ve teknolojideki gelişmelerin kıymetli evrak hukukuna yansımaları olarak görülebilecek karekod sistemine entegre edilmesini gerekli ve önemli bir adım olarak görüyoruz. Böylece ödeme yöntemlerinin güvenli şekilde elektronikleşmesi adına bir adım daha atılmış olacaktır.

Öte yandan teyit kurumu, hüküm ve sonuçları bakımından normatif temele sahip olmadığından teyit beyanının mahkemelerce her somut olayda değerlendirilmesi gerekmektedir. Keşideci, banka, hamil ve keşidecinin alacaklıları dörtgeninde blokaj, haciz, rehin, ihtiyati tedbir, ödemedir men yasağı gibi farklı hukuki kurumların ne şekilde uygulanacağı sorusunun doğurduğu sorunlar teyitli çekin kendisinden beklenen fonksiyonu icra etmesine engel olabilmektedir. Beyan tereddütsüz şekilde borçlar hukuku alanına ait kabul edilse de o alandaki hangi sözleşme veya taahhüt tipine tekabül ettiği, hangi savunma ve defilere vücut verdiği ile zamanaşımı süresi noktasında belirsizlikler de sorunu katmerli hale getirmektedir.

Tüm bunlar dikkate alındığında, Amerika ve Fransa'da olduğu gibi, teyidin şekil, hüküm ve sonuçlarını düzenleyen kanuni düzenlemelere gidilmesi ve uygulama birliği sağlanması yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abaç**, Sadi (1965), 'Çeklerde Tasdik (Sertifikasyon) ve Karşılığın Bloke Edilmesi', *BATİDER*, S: 1, C: 3, s. 139-144.
- Akay**, Hasan Onur (2011), 'Teyitli Çek' (Yüksek Lisans), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akıskı**, Adnan (1954), Çek, Ankara, Doğan Kardeş.
- Aksoy**, Nazım (2022), 'Karşılıksız Çeklere İlişkin Sigorta Fonunun Oluşturulması Konusunda Öneriler', *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, C: 12, s. 281 - 295.
- Ayli**, Ali (2019), Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Ayli**, Ali & **Yardımcıoğlu**, Didem (2014), 'Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi', *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 16, s. 3195-3239.
- Aydın**, Hanife (2021), Çekte Muhatab Bankanın Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Bahtiyar**, Mehmet & **Taşdelen**, Nihat & **Biçer**, Levent & **Hamamcıoğlu**, Esra (2022), Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Beta.
- Biçer**, Levent (2008), 'Çekte Kabul Yasağı ve Sonuçları', *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S: 2, s. 121-142.
- Bilgen**, Mahmut (2010), Uygulamada Kambyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek) ve 5941 Sayılı Yeni Çek Kanununun Değerlendirilmesi, Ankara, Adalet.
- Blocking Payment on a Certified, Cashier's, or Bank Check (1974), *Michigan Law Review*, S: 2, C: 73, s. 424-443.
- Bozer**, Ali & **Göle**, Celal (2018), Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, Ankara, BTHAE.
- Büyüksişli**, Ahmet (2020), Karşılıksız Çeke Bağlanan Sonuçlar, İstanbul, Seçkin.
- Cabrillac**, Michel (2009), 'Chèques Affectés d'une Modalité Particulière et Chèques Soumis À Un Statut Spécial', *JurisClasseur Banque - Crédit - Bourse*, Fasc. 340.
- Can**, Mertol (1998), 'Çek Hamilinin Muhatab Bankaya Karşı Hukukî Durumu', *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S: 1-2, C: 2, s. 63-82.
- Coşkun**, Mahmut (2022), Kıymetli Evrak Hukuku Bono-Poliçe-Çek, 7. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Çimen**, Murat (2006), 'Çekte Kabul ve Teyid', *Bursa Barosu Dergisi*, S: 81, C: 30, s. 47-54.
- Domaniç**, Hayri (1990), TTK Şerhi IV (TTK m.557-772), Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul, Temel.
- Durgut**, Ramazan (2006), 'Çekte Kabul Yasağı ve Çekin Teyidi', *İstanbul Barosu Dergisi*, S: 3, C: 80, s. 985-1004.
- Erem**, Faruk & **Kalpsüz**, Turgut & **Çelebican**, Gürgân (1974), İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, 2. Baskı, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği.
- Eren**, Fikret (2017), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara, Yetkin.
- Eriş**, Gönen (2014), Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak (Poliçe-Bono-Çek-Makbuz Senedi-Varant), 1. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Ertekin**, Erol & **Karataş**, İzzet (1992), Uygulamada Ticari Senetler Hukuku, Ankara, Feryal.
- Fish**, Asa I. & **Wharton**, Henry (Editörler) (1861), *The American Law Register* Vol. IX, Philadelphia, Crissy & Markley, Printers.
- Göle**, Celal (1994) "Mavi Çek" ve Benzeri Belgelerin Çek Hükümünde Sayılıp Sayılmayacağı, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, S: 1, C: 49, s. 235-242.
- Häuser**, Franz, 'D. Scheckverkehr': Herresthal, Carsten (Editör) (2019), *Münchener Kommentar zum HGB*, 4. Baskı, Münih, C.H. Beck.
- İnan**, Nurkut (1981), Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk, Ankara, BTHAE.
- Jeantin**, Michel (1995), *Droit Commercial, Instruments de Paiement et de Crédit, Entreprise en Difficulté*, 4. Baskı, Paris, Dalloz.
- Jones**, Francis R. (1892), 'The Liability of the Maker of a Check After Certification', *Harvard Law Review*, S: 3, C: 6, s. 138-149.
- Kara**, Elif (2018), 'Teyitli Çek', *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, S: 2, C: 7, s. 811-844.
- Karayalçın**, Yaşar (1964), *Ticaret Hukuku Dersleri II Ticari Senetler*, 3. Baskı, Ankara, BTHAE.
- Kaya**, Asım (2015), 'Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları', *Terazi*, S: 105, s. 82-88.
- Kaya**, Mustafa İsmail & **Tatlı**, Burçak (2022), *Ticaret Hukuku - II (Kıymetli Evrak Hukuku)*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Kendigelen**, Abuzer (2019), Çek Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, On İki Levha (Çek).
- Kendigelen**, Abuzer (2009), 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Çeke İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi', *BATİDER*, S: 3, C: 25, s. 25-66 (Değerlendirme).
- Kendigelen**, Abuzer & **Kırca**, İsmail (2022), *Kıymetli Evrak Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Kınacıoğlu**, Naci (1999), *Kıymetli Evrak Hukuku*, 5. Baskı, Ankara, Nobel.

- Kırca**, İsmail (2010), 'Teyitli (Bloke) Çek - Gayrı Nakdi Kredi İlişkisi', Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, C: II, İstanbul, On İki Levha, s. 1235-1241.
- Krepold**, Hans-Michael & **Zahrte**, Kai, '§8. Bankgeheimnis': Ellenberger, Jürgen & Bunte, Hermann-Josef (Editörler) (2022), Bankrechts-Handbuch Band I, 6. Baskı, Münih, C.H. Beck.
- Oğuzman**, M. Kemal & **Barlas**, Nami (2016), Medenî Hukuk, 22. Baskı, İstanbul, Vedat.
- Oğuzman**, M. Kemal & **Öz**, M. Turgut (2021), Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2, 16. Baskı. İstanbul, Vedat.
- Özgenç**, İzzet (2019), Çek Kanunu, 8. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Öztan**, Fırat (1982), Garantili Çek (Eurocheque), Ankara, Turhan (Garantili Çek).
- Öztan**, Fırat (1997), Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Turhan (1997).
- Poroy**, Reha & **Tekinalp**, Ünal (2018), Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 22. Baskı, İstanbul, Vedat.
- Pulaşlı**, Hasan (2007), Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Adalet (2007).
- Pulaşlı**, Hasan (2019), Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Ankara, Adalet (2019).
- Reisoğlu**, Seza (2011), Çek Hukuku, Ankara, Cem.
- Roberts**, Paul C. & **Morris**, William O. (1951), 'The Effect of a Stop Payment Order on a Certified Check', Wyoming Law Journal, S: 4, C: 5, s. 170-180.
- Sungurtekin**, Meral (1990), 'Çekte Kabul Yasağı ve Çekin Teyidi', Manisa Barosu Dergisi, S: 4, s. 490-504.
- Şimşek**, Edip (1983), Hukukta ve Cezada Ticarî Senetler, Ankara, Yonca.
- Tamer**, Ahmet (2013), 'Teyitli (Karşılıklı, Bloke) Çek', Bankacılar Dergisi, S: 87, s. 3-17.
- Tekil**, Müge (1997), Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, Beta.
- Tekinalp**, Ünal (2009), Ünal Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları, 2. Baskı, İstanbul, Vedat.
- Tuna**, Ergun & **Göç Gürbüz**, Diğdem (2018), Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, İstanbul, Beta.
- Türcan**, Mehmet (2018), 'Yargıtay Kararları Işığında Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ülgen**, Hüseyin & **Helvacı**, Mehmet & **Kaya**, Arslan & **Nomer Ertan**, Füsun (2021), Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Baskı, İstanbul, Vedat.
- Yağmur**, Setenay (2016), 'Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeven Bazı İhtiyari Kayıtlar', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S: 3, C: 22, s. 2867-2892.
- Yıldırım**, Ali Haydar (2014), 'Çek Cezası (TTK 783/3)', Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, s. 3449-3506.
- Zeki**, Namık (1934), Senedatı Ticariye, İstanbul, Türkiye Matbaası.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (TFM) hiçbir sorumluluğu kabul etmemektedir. Sorumluluk, çalışmanın yazarına aittir.

Katkı Oranı Beyanı: Söz konusu çalışmanın hazırlanması ve yazımı aşamasında yazarın katkı oranı %100'dür.

Varsa Destek ve Teşekkür Beyanı: Yoktur.

Çatışma Beyanı: Yoktur.

Ethics Statement: *The author declares that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, TFM does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.*

Contributions Statement: *Author has contributed %100 into preparing and writing this study.*

Statement for Support and Appreciation If Any: *None.*

Statement for Conflict of Interest: *None.*